

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ВИХОВАННЯ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ ІНШОЇ ЛЮДИНИ
В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти
«магістр»

Виконала: здобувачка
2 курсу, 09-261м групи
Спеціальності: 013 Початкова
освіта
Освітньої програми:
Початкова освіта
Коріновська Інна
Олександрівна
Керівник: к. пед. н., доцентка
Горлова А.В.
Рецензент: Микитюк С.В.,
директорка Навчально-
виховного комплексу № 56
Херсонської міської ради з
поглибленим вивченням
англійської мови

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ВИХОВАННЯ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ ІНШОЇ ЛЮДИНИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	8
1.1 Аналіз визначення «цінність особистості іншої людини» у психолого-педагогічній науці.....	8
1.2. Шляхи формування особистісних цінностей в учнів початкової школи.....	13
1.3 Сучасний стан рівня сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів в позаурочній діяльності.....	20
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ ІНШОЇ ЛЮДИНИ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	31
2.1 Педагогічні умови виховання цінності особистості іншої людини в молодших школярів	31
2.2 Експериментальна перевірка формування цінності особистості іншої людини в учнів 1-х класів в умовах дистанційного навчання...	41
2.3 Підсумки експериментальної роботи.....	49
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, актуалізується необхідність виховання ціннісного ставлення до людини, яке б ґрунтувалося на принципах гуманістичної моралі.

Сьогодні пріоритетними виховними завданнями є формування патріотизму, гідності, почуття гордості за український народ, виховання загальнолюдських цінностей та гуманістичних моральних принципів у молодших школярів. Саме у цьому віці закладаються основи світогляду, розуміння честі, відповідальності, справедливості та толерантності. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про постійну увагу науковців до цієї проблеми на різних рівнях, зокрема в працях класичних філософів, сучасних дослідників та психологів. Виховання моральних цінностей у дітей стало темою педагогічних досліджень як в Україні, так і за кордоном.

Дослідження таких вчених, як Л. Виготський і В. Сухомлинський, заклали основи для розуміння психологічних механізмів формування цінностей у дітей. Також важливий внесок в цю галузь зробили сучасні науковці, зокрема О. Токар, які акцентують увагу на ролі соціокультурного контексту в розвитку ціннісних орієнтацій.

У рамках вимог Нової української школи виникає необхідність виховання чуйного ставлення до інших, яке дуже важливе для комфортної та успішної взаємодії в сучасному суспільстві. Відповідно до Закону України «Про освіту», Національної доктрини розвитку освіти XXI століття, Державного стандарту початкової освіти, Концепції розвитку громадянської освіти в Україні та Концепції «Нова українська школа», одним із ключових завдань сучасної початкової освіти є формування ціннісних ставлень у молодших школярів. Зокрема, Державний стандарт

початкової освіти наголошує на важливості набуття учнями соціального досвіду, ціннісної системи суспільства та моральних норм і традицій.

Теоретичні та методологічні принципи формування моральних цінностей досліджувались у працях таких вчених, як В. Андрущенко, І. Бех, О. Вишневський, С. Гончаренко та ін. Особливості формування ціннісних компетентностей в учнів початкової школи були предметом досліджень Н. Бібік, Ю. Блудової, Н. Гавриш, І. Єрмакової, О. Ільїної та інших.

Продовження досліджень у цій сфері є необхідним для адаптації освітніх програм і методик, спрямованих на забезпечення всебічного розвитку учнів; водночас, багато практичних аспектів виховання ціннісного ставлення до іншої людини залишаються недостатньо висвітленими. Серед основних суперечностей, які потребують рішення, такі:

1. Нестача теоретичної основи для виховання ціннісного ставлення до іншої людини;
2. Недостатнє використання потенціалу початкової школи;
3. Відсутність єдності між усіма суб'єктами виховного процесу.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень Т. Дем'янук, І. Зязюна та інших доводить, що повага до іншої людини є важливою складовою особистості, що визначає не лише засоби досягнення мети, але й саму мету діяльності, життєву позицію та основний зміст. Виховні цінності складають духовну основу особистості, творять характер внутрішнього світу людини. Таким чином, духовний аспект особистості відображається в її знаннях, спрямованості, світогляді, навичках і життєвому досвіді, що є важливою характеристикою у контексті соціальних взаємин.

Позаурочна діяльність відіграє значну роль у вихованні ціннісного ставлення до інших людей в молодших школярів, оскільки дозволяє

залучати дітей до різноманітних форм соціально-корисної діяльності, розвивати в них бажання допомагати іншим, а також формувати милосердя, співчуття, почуття відповідальності та толерантності.

Актуальність досліджуваної проблеми, недостатня розробленість питань у теорії та практиці, визначені протиріччя, зумовили обрання теми магістерського дослідження «Виховання цінності особистості іншої людини в молодших школярів у сучасних умовах».

Дослідження є інтегрованим в наукові програми, плани та теми, оскільки реалізується в контексті науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, яка сфокусована на наступній темі: «Психолого-педагогічна підготовка фахівців дошкільної та початкової освіти в умовах криз».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови виховання в молодших школярів цінності іншої особистості у процесі позаурочної діяльності.

Гіпотеза дослідження. Виховання в молодших школярів цінності іншої особистості у процесі позаурочної діяльності набуде ефективності за таких умов:

1. Створення у навчальному закладі такого виховного середовища, що сприяє активізації інтересів в молодших школярів до іншої людини, формуванню гуманістично спрямованої особистості учня.
2. Систематичного використання інноваційних педагогічних технологій у спільній роботі вчителя, батьків та учнів, що спрямовано на формування небайдужості, толерантності, готовності прийти на допомогу іншій людині, розвитку комунікативних навичок та підтримці прагнення кожної дитини до самовдосконалення.

3. Цілеспрямованого впровадження в процес позаурочної діяльності проекту «Навчаємося, діємо, граємо РАЗОМ!»

Завдання дослідження:

1. На підставі аналізу наукової літератури охарактеризувати поняття «цінність особистості іншої людини»;
2. Визначити шляхи формування цінності іншої особистості в учнів початкової школи у сучасних умовах;
3. Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови виховання в молодших школярів цінності іншої особистості у процесі позаурочної діяльності.

Об'єкт дослідження – виховний процес у початковій школі в сучасних умовах.

Предмет дослідження – педагогічні умови виховання в молодших школярів цінності іншої особистості у процесі позаурочної діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення завдань нашого дослідження ми застосували такі методи:

- теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення, абстрагування);
- емпіричні (вивчення шкільної документації, узагальнення педагогічного досвіду, спостереження, бесіди, анкетування, педагогічний експеримент);
- методи математичної статистики.

Експериментальною базою дослідження стали два освітні заклади: Навчально-виховний комплекс № 56 Херсонської міської ради з поглибленим вивченням англійської мови та Навчально-виховний комплекс № 9 Херсонської міської ради.

Практична значимість отриманих результатів полягає у розробці та впровадженні у виховний процес початкової школи основних принципів системи формування ціннісної сфери молодших школярів

засобами позурочної роботи. Результати дослідження та висновки можуть бути використані вчителями початкових класів для більш ефективного формування в учнів ціннісних компетентностей, а також у майбутній професійній діяльності автора.

Апробація дослідження. Результати дослідження було висвітлено в таких публікаціях:

1. Коріновська І.О. «Виховання цінності іншої особистості в молодших школярів в умовах війни: виклики та можливості», опублікованій у збірнику наукових праць «Магістерські студії. Альманах», Івано-Франківськ, ХДУ, 2024 рік.
2. Коріновська І.О.. «Виховання цінності особистості у дітей молодшого шкільного віку в умовах війни», IV Міжнародна науково-практична конференція, м.Осака, Японія 2024 р. С.449-452.; (участь у IV Міжнародній науково-практичній конференції, м.Осака, Японія 2024 р. 28-30 листопада).
3. Коріновська І.О. «Виховання ціннісного ставлення до інших у молодшому шкільному віці» опубліковано у збірнику Всеукраїнській науково-практичній конференції «Педагогіка і психологія в структурі університетської освіти України: Історія, сьогодення, інноватика», Івано-Франківськ 2024 р. С 39-40.; (участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Педагогіка і психологія в структурі університетської освіти України: Історія, сьогодення, інноватика», Івано-Франківськ 2024 р. 30 травня).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи – 90 сторінок, з яких : таблиці – 6, рисунки – 7, і 58 сторінки основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ВИХОВАННЯ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ ІНШОЇ ЛЮДИНИ ЯК СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.

1. Аналіз визначення «цінність особистості іншої людини» у психолого-педагогічній науці.

Основними завданнями Нової української школи є створення й підтримка освітнього середовища, що ґрунтується на певних цінностях. Ці цінності є фундаментом освіти і критично важливими для всебічного та гармонійного розвитку особистості. Компетентнісний підхід, який є основою НУШ, не лише орієнтується на отримання знань та навичок, але й підкреслює важливість таких цінностей, як відповідальність, толерантність, самостійність, лояльність до інших, а також готовність захищати свої права та протистояти антигуманним проявам [21].

Для дослідження формування цих ціннісних якостей в молодших школярів в умовах освітнього середовища НУШ необхідно визначити та проаналізувати ключові поняття. У нашій роботі такими основними поняттями є: «цінність», «ціннісні компетентності», «цінність особистості іншої людини».

Одним із завдань, згідно із Законом України «Про освіту», Концепцією «Нова українська школа» і Державним стандартом початкової освіти, є виховання особистісних цінностей у дітей молодшого шкільного віку. Закон України «Про освіту» визначає мету освіти як всебічний розвиток особистості, формування їх талантів, інтелектуальних та фізичних здібностей, виховання моральних якостей і підготовку громадян, здатних робити свідомий вибір у суспільстві. Такий підхід є ключовим для формування ціннісних якостей в молодших школярів.

«Цінність» – це поняття, що відображає культурні, соціальні або особисті значущості явища чи факту у реальності. Аналіз філософських та психологічно-педагогічних праць свідчить про відсутність єдиних чітких визначень цього терміну, оскільки він широко використовується у різних галузях для позначення людських, соціальних і культурних значущих явищ.

Т. Бутковська визначає цінність як феномен, тісно пов'язаний із людською потребою, підкреслюючи процеси перетворення зовнішнього соціального чинника на внутрішні особистісні цінності. Це дозволяє переносити соціальні цінності на індивідуальний рівень, надаючи їм особистого значення [13].

М. Головатий вважає, що цінності – це концепції та уявлення, що задовольняють потребу та інтерес осіб. Він вказує, що цінність включає ідеї та переконання, через які реалізується особиста потреба [19]. Ф. Фукуяма трактує цінність як основу для формування соціального капіталу, що відображає стан суспільних відносин [49]. С. Єрмакова визначає цінності як усвідомлені смислові структури, що мотивують людину до дій і зусиль [18].

М. Генік підкреслює, що цінності є невід'ємними частинами, що сформувалися в процесах історії українського народу й сприяє регулюванням міжособистісних відносин, зберігаючи моральні норми. Таким чином, цінності забезпечують стабільність і є важливими факторами у вихованні [16, с.18].

У психологічному контексті цінності пов'язані з активністю, поведінкою, мотивами та взаємодіями. С. Максименко зазначає, що цінності у найширшому сенсі – це те, що приносить користь людині, відображаючи добро чи зло, справедливість чи несправедливість, і має значення для індивіда [45].

Отже, цінність виявляється як у почуттях, так і в діях людей у повсякденному житті.

К. Левківська досліджує поняття «цінність» у загальному психологічному контексті, звертаючи увагу на усвідомлення її значущості, її роль у житті людини, а також на її складну, ієрархічну структуру, що впливає на діяльність особистостей та формує життєвий сенс[35].

Виділяються два типи цінностей: ті, які є орієнтиром для освіти як у теперішній, так і в майбутній перспективі, та ті, що формуються безпосередньо в освітніх процесах.

Отже, існують різні трактування терміну «цінність», серед яких можна виокремити декілька підходів:

- цінність як сукупність об'єктів, що задовольняють потреби та інтереси особистості;
- цінність, яка виражає взаємозв'язки між суб'єктом і об'єктом;
- цінність як ідеал особистісної та суспільної діяльності, що відображає уявлення про блага;
- цінність як елемент свідомості, що впливає на поведінку та комунікацію.

В психолого-педагогічній літературі виокремлено такі типи цінностей:

1. За метою засвоєння: альтруїстичні, егоїстичні.
2. За роллю в діяльності: інструментальні і термінальні
3. За проявами: стійкі та ситуативні.
4. За приналежністю: загальнолюдські, особисті, національні, групові.
5. За об'єктами: морально-духовні та матеріальні
6. За змістом: творчі, релігійні, пізнавальні, естетичні тощо.
7. За рівнем узагальненості: абстрактні чи конкретні.

«Ціннісні компетентності» - це основний критерій, на основі якого особистість формує своє ставлення до світу. Вони визначають поведінку, регулюють взаємодію в суспільстві та сприяють інтеграції особистостей в соціум. В «Українському педагогічному словнику» зазначається, що ціннісні компетентності – це вибіркова і стабільна система, яка формує інтереси особистостей, орієнтуючи її на соціальні цінності [22, с. 357].

Л. Долинська та Н. Максимчук визначають «ціннісні якості» як схильність індивідів до певної цілі і способу діяльності, що впливає на його поведінку та мотивацію. Ціннісна компетентність – це стабільна соціально зумовлена установка, що формує відношення особистостей до матеріальних і духовних цінностей. Вони є основами для формування світоглядів, ставлень до інших людей і самооцінок, що визначають мотивації й світогляди людей [23,с.123].

Ціннісна компетентність – це відносно стабільна, соціально зумовлена установка, що визначає ставлення особистостей до матеріальних і духовних цінностей та ідеалів, які вона сприймає як об'єкти задоволення потреб. Вони відображають суттєві елементи внутрішньої структури особистості, формуючи основу її свідомості та поведінки, безпосередньо впливаючи на її розвиток. Зміст цих компетенцій визначає спрямованість особистості, що є фундаментами для її подальшої мотивації та розвитку.

Ціннісні компетенції виконують кілька важливих функцій: вони інтегрують особистість у соціокультурну норму, сприяють самовизначенням та гармонії внутрішнього світу. Вчені зазначають, що структура ціннісних компетенцій складається з когнітивного (усвідомлення суспільних цінностей) та емоційного (особисті переживання) компонентів.

Стосовно молодших школярів, ціннісні компетенції формують їх внутрішню структуру і є системою, що стабільно спрямовують інтереси

та потреби на основі досвіду. В. Сухомлинський описує ці цінності як сукупність цілей, переконань та ідеалів, що визначають поведінку дитини в соціальному середовищі [45, с.125-129].

До основних компонентів ціннісних компетенцій в молодших школярів належать:

1. Моральна цінність (чесність, справедливість, відповідальність).
2. Патріотична цінність (гордість за свою країну, повага до її традицій).
3. Громадянська цінність (участь у суспільному житті, турбота про добробут).
4. Освітня цінність (важливість навчання, повага до освітнього процесу).
5. Сімейна цінність (повага до батьків, підтримка сім'ї).
6. Екологічна цінність (збереження природи).

Цінності, що засвоюються дітьми, мають відповідати її гармонійному розвитку і бути узгодженими. І. Бех підкреслює важливість інтеграції динамічних і змістовних аспектів у формуванні особистісних цінностей, що базуються на свідомому підході до реальності. Цінності стають центрами свідомості, впливаючи на поведінку та соціальну взаємодію школяра, визначаючи його моральну активність [2].

Ми не знайшли чіткого визначення поняття «Цінність іншої особистості». На основі аналізу наукових джерел та узагальнень нами зроблено висновок: цінність особистості іншої людини – це орієнтир, спрямованість на людину, людиноцентризм, що передбачає розуміння, прийняття, повагу, визнання, готовність прийти на допомогу, діяти на підставі добра та толерантності.

Отже, ціннісні компетенції є невід'ємними частинами особистісного розвитку дитини, формуються через її соціальний досвід й

впливають на її світогляд, моральну спрямованість та соціальну взаємодію.

1.2. Шляхи формування цінності особистості іншої людини в учнів початкових класів

Згідно до Закону України «Про освіту», Національної доктрини розвитку освіти XXI століття, Державного стандарту початкової освіти, Концепції розвитку громадянської освіти в Україні та Концепції «Нова українська школа», проблемним завданням початкової освіти у сучасних умовах стало формування ціннісної спрямованості учнів молодшого шкільного віку, що позитивно сприяє їхньому якісному, комфортному та успішному життю в суспільстві. У Державному стандарті початкової освіти наголошується на необхідності та важливості опанування молодшими школярами звичаїв і традицій, морально-правових норм, соціального досвіду та ціннісних систем суспільства.

Особливо чутливим періодом для формування особистісних цінностей є молодший шкільний вік. Діти починають усвідомлювати їх ще з раннього дитинства, досліджуючи навколишній світ. Особистісні характеристики розвиваються під впливом засвоєння суспільних цінностей.

Саме в цей період закладаються основи морального стрижню. Передумови для його розвитку унікальні і можливість компенсувати втрати в подальші роки буде вкрай складною, або, навіть, неможливою. В молодшому шкільному віці діти соціалізуються, адаптуються до нових умов, засвоюють соціальні норми, правила та цінності.

Навчальна діяльність стає провідною в цей період і відіграє важливу роль у формуванні особистості учня. В молодшому шкільному віці діти

мають більше можливостей для розвитку ціннісних компетентностей, оскільки вони відзначаються підвищеною чутливістю та емоційністю до зовнішніх впливів та схильністю до позитивних цінностей, які зазвичай проявляються у різноманітних видах діяльності.

Цінності особистості формуються спочатку в сім'ях під впливами дорослих, а в школі, де учні проводять значну частину часу, ці процеси продовжуються. Взаємодія з дорослими під час практичної діяльності та спілкування допомагає дітям емоційно закріплювати особисті цінності, співвідносячи їх із суспільними.

Молодший школяр починає усвідомлювати й приймати цінності лише тоді, коли він активно залучений до процесу формування своєї особистості. На цьому шляху необхідна цілеспрямована, послідовна дія, що забезпечить ефективність такого процесу.

Ціннісні моральні норми формуються в процесі соціалізації особистостей через вплив соціальних інформацій на її внутрішні психологічні світи. Спочатку індивіди засвоюють досвіди попередніх поколінь, наслідують затверджені суспільством моделі поведінки, що ґрунтуються на соціокультурних цінностях. З часом вони накопичують власний життєвий досвід, який допомагає адаптуватися до конкретних середовищ і обставин. Формування цінності особистості іншої людини в молодших школярів є важливим аспектом їхнього соціального розвитку і морального виховання. Ось кілька шляхів, які найбільш дієві:

Приклад дорослих: Діти часто наслідують поведінку дорослих. Якщо батьки, вчителі та інші дорослі демонструють повагу і визнання особистості інших людей, це стане важливим прикладом для дітей.

Інтерактивні ігри та активності: Інтерактивні ігри, які вимагають співпраці, можуть допомогти дітям усвідомити цінність командної роботи і розвитку стосунків з іншими.

Обговорення етичних тем: Заходи, позаурочні виховні години, на яких йдеться про моральні цінності, доброту, співчуття та повагу, допомагають формувати у молодших школярів розуміння важливості цінності особистості інших.

Читання літератури: Читання книг і казок, які розкривають теми дружби, поваги та особистісного розвитку, може допомогти дітям усвідомити важливість цінності людей навколо.

Проектна діяльність: Участь у благодійних проектах або акціях допомагає дітям зрозуміти, як важливо допомагати іншим і виявляти співчуття.

Розвиток емоційного інтелекту: Вивчення емоцій, їх вираження та управління ними можуть допомогти дітям краще розуміти почуття інших людей, що є важливим для формування цінності особистості.

Критичне мислення: Заохочення дітей до аналізу ситуацій та ухвалення рішень, які враховують інтереси інших, сприяє розвитку їхніх моральних якостей.

Дискусії про відмінності між людьми: Обговорення теми поваги та прийняття відмінностей між людьми допомагає формувати толерантність і повагу до інших.

Важливо, щоб процес формування цінності особистості інших людей був системним і відбувався в різних аспектах навчання й виховання.

Таким чином, особистісні цінності відіграють головну роль у включенні особистості в систему суспільних норм, сприяє її самовизначенню, розвитку компетентностей, а також створює гармонію у внутрішніх світах. Науковці визначають, що структура ціннісних компетентностей складається з когнітивної та емоційної складових. Когнітивний аспект стосується процесів засвоєння суспільних цінностей,

тоді як емоційний аспект охоплює особистісні досвіди індивідів щодо цих цінностей.

Формування цінностей особистості іншої людини в молодшого школяра нерозривно пов'язане з такими компонентами:

- шанування Конституції та законів України, дотримання правової норми, розвиток свідомості;
- володіння українською мовою, підтримка її престижу та активне використання в різних сферах суспільних життів;
- виховання патріотичних почуттів, свідомості, відповідальності перед суспільством і готовності працювати на благо держави;
- розвиток дисциплінованості і, працьовитості, творчості, моральних чеснот, відповідальності, гуманізму та високої культури спілкування;
- повага до батьків, родини, традицій та історії свого народу, а також усвідомлення своєї незалежності.

У програмі «Нова українська школа» закладено основи виховання духовно-моральних цінностей:

- гуманістична спрямованість (людина і є найвищою цінністю в світі);
- альтруїзм (безкорислива любов та піклування про інших людей) – неперервність виховних процесів;
- цілісність (координації зусиль усіх учасників виховного процесу);
- наступність (перенесення досвіду формування гуманістичних цінностей з попереднього покоління в наступне покоління);
- культуровідповідність (формування цінностей відповідно визначених культурних умов);

- природовідповідність (врахування вікових а також індивідуальних особливостей дитини);
- педагогічні компетентності (використання ефективних методів);
- стимулювання (заохочення та віра в здібності учнів);
- життєва творчість (формування відповідального ставлення школярів до свого життя);
- оздоровча спрямованість (здоров'язбережувальні компетентності);
- соціально-педагогічне партнерство [21,с.8].

У програмі НУШ визначено основні духовно-моральні цінності – це любов та повага, совість, свобода, справедливість та гідність, відповідальність, толерантність, рівноправ'я та ініціативність [24].

Нами розглядається освітній процес у школі, що націлений на формування цінності особистості іншої людини в молодшого школяра , як спеціалізована діяльність педагогів, що має системний характер. Такі процеси тривають певний період і не потребують авторитарних нав'язувань думок вчителів. Серед найпопулярніших методів формування ціннісних якостей у позаурочній роботі молодших школярів є ефективним словесний та наочний методи, мотиваційно-виховний метод, метод виховних впливів та формування моральної поведінки, а також практичні методи.

Таблиця 1.2.

Шляхи формування цінності особистості інших людей в молодших школярів у позаурочній діяльності

№	Групи методів	Методи
1.	Мотиваційно-виховні методи	Методи мотивації відповідальності особистості, аналізу і самоаналізу, самооцінки, роз'яснення, переконання, навіювання, рефлексії, «човник», «позитивні риси».

2.	Практичні методи	<p>Методи аналізу морально орієнтованих асоціацій та уявлень, спостереження, відтворення вчинків і поведінки, КТС, проектування морально орієнтованих власних вчинків і дій, психолого-педагогічний тренінг.</p> <p>Методи ритуалізації морально орієнтованих вчинків чи діяльності.</p> <p>Методи спостережень, дослідницький, пошуковий, моделювання, індивідуальної і колективної морально орієнтованої співпраці.</p>
3.	Словесні та наочні методи	<p>Розповідь, бесіда, співбесіда, мультимедійні й письмові джерела інформації, інтелектуальні та комп'ютерні ігри, демонстрування, «криголам», «мозковий штурм».</p>
4.	Методи всебічного впливу на особистість.	<p>Бесіди, умовляння, метод впливу особистого прикладу, переконання, ідентифікації, емпатії, та формування виховання у співпраці, «клубочок», «чарівні окуляри», досвіду «перевтілення», виховна година «На гостині у казки».</p>
5.	Методи формування досвіду	<p>Морально залучення, вправляння, проектування виховних морально орієнтованих ситуацій, особистого прикладу, привчання, рефлексії, турботи тощо.</p>

Ми розглядаємо освітній процес у школі, як такий, що спрямований на формування ціннісних компетентностей учнів, як спеціалізовану діяльність педагогів, що має систематичний характер.

В контексті вимог Нової української школи вчитель визначає головною метою розвиток кожної особистості, формування її ціннісних якостей з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів. У виборі цінностей дітей молодшого шкільного віку значну роль відіграє педагог. Перший вчитель є найближчим наставником і вихователем учнів, активно залучається до організації виховного процесу та інтегруючи зусилля вчителів, батьків та громади. Вчитель також відповідає за організацію позаурочних виховних заходах.

Виховання особистісних цінностей в учнів початкової школи передбачає застосування виховних впливів на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях. На когнітивному рівні виховання орієнтоване на засвоєнні учнями теоретичних знань. На емоційному рівні використовуються засоби виховання для підтримки певного настрою та підсилення іншого психологічного ефекту у молодших школярів. А на поведінковому рівні виховання безпосередньо впливає на вчинкову сферу, заохочуючи їх до певних дій.

Важливою складовою освітнього процесу є створення атмосфери взаємодопомоги і поваги між учнями, а також між вихованцями та вчителями, що підкріплює спільні цінності. Таке середовище сприяє розвитку пізнавальних здібностей, мотивації, самореалізації, прагнення до самовдосконалення і самоосвіти, а також формує позитивні цінності, такі як, довіра, турбота та повага, толерантність.

Наукова спадщина видатного педагога В. Сухомлинського займає важливе місце в педагогічній думці. Він акцентує увагу на особистісному розвитку дитини та важливості формування світогляду і ціннісних уявлень на ранньому етапі навчання [45,с.670].

В. Сухомлинський вважає, що розвиток духовної сфери молодших школярів нерозривно пов'язаний із формуванням їх емоційного ставлення до важливих подій і вчинків, завдяки чому педагог може сприяти формуванню правильного ставлення до оточення [46].

Отже, в молодшому шкільному віці формування ціннісних якостей є критично важливим для розвитку особистості. Цей період особливо чутливий до впливу навколишніх факторів, таких як сім'я, школа та середовище. Діти поглинають цінності через спостереження, спілкування та моделювання поведінки. Важливо створити підтримуюче середовище, яке сприятиме позитивним ціннісним установкам, формуючи моральний компас на подальші життєві етапи. В рамках Нової української школи

важливим є узгоджений вплив усіх учасників виховного процесу, що передбачає комплексне об'єднання виховних сил у шкільному середовищі.

Отже, опрацювання наукових джерел дає підстави стверджувати що оптимальним освітньо - виховним середовищем для розвитку ціннісної сфери молодших школярів молодших школярів є участь у позаурочній виховній діяльності, яка базується на свідомо засвоєних загальнолюдських цінностях. У такій діяльності діти можуть долучатися до різних творчих об'єднань, екскурсій, виховних заходів, святкових зустрічей та волонтерських акцій.

1.3 Сучасний стан рівня сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів в позаурочній діяльності

Враховуючи сказане вище можна стверджувати, що позаурочна робота, створення сприятливого середовища в якому кожний учень активно залучений до оволодіння моральними нормами, сприяє більш ефективному формуванню ціннісних орієнтирів.

Таким чином, ефективна організація позаурочної виховної роботи в початкових класах вимагає вибору та формування змісту виховання, застосування як традиційних, так і інноваційних форм, методів і технік, які разом мають задовольняти інтереси та потреби кожної дитини у розвитку її активності, творчості в індивідуальній та спільній діяльності з ровесниками, основою якої є ідеали моралі та гуманізму.

Нашою метою було виявити найбільш ефективні способи формування ціннісних якостей в молодших школярів у сучасних умовах в процесі позаурочних занять. Дослідно-експериментальна робота проводилася під час виробничої практики на базі Навчально-Виховного комплексу № 56 та Навчально-Виховного комплексу № 9 Херсонської

міської ради. В експерименті взяли участь 44 учні перших класів: 1-А клас (НВК № 56) з 24 учнями отримав статус експериментального, а 1 клас НВК № 9 налічував 20 учнів і став контрольним класом.

Дослідження включало три етапи:

Перший етап (констатувальний) – проведення первинної діагностики рівня сформованості ціннісних якостей молодших школярів.

Другий етап (формувальний) – реалізація проєкту «Навчаємося, діємо, граємо РАЗОМ!».

Третій етап (контрольний) – повторна діагностика рівня сформованості ціннісних норм молодших школярів, аналіз і узагальнення отриманих експериментальних даних, формулювання висновків.

Завданням констатувального етапу експерименту було визначення рівня сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів.

Реалізація першого завдання вимагала визначення критеріїв (когнітивно-смісловий, операційно-рефлексивний, мотиваційно-ціннісний) та показники сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Критерії та показники сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів

№	Критерії	Показники
1.	Когнітивно-смісловий	Наявність в учнів уявлень про поняття «цінності», види цінностей; знання базових цінностей сучасного українського суспільства; сформованість аксіологічних знань та загальнолюдських цінностей (моральноетичних).

2.	Операційно-рефлексивний	Уміння організувати свою діяльність суголосно базовим цінностям сучасного українського суспільства; уміння взаємодіяти з іншими на засадах загальнолюдських цінностей; здатність здійснювати самоаналіз власної ціннісної сфери та власних вчинків.
3.	Мотиваційно-ціннісний	Домінування ціннісних та моральних мотивів у різних видах діяльності; відповідність особистісних мотивів суспільним вимогам і нормам; ціннісне ставлення до себе та інших; наявність стійкої мотивації на саморозвиток і самовдосконалення.

Відповідно до зазначених критеріїв і показників ми визначили три рівні сформованості цінності іншої людини в молодших школярів - високий, середній, низький (табл. 2.2.).

№	Рівень	Опис
1.	Високий	В учнів з високим рівнем, повністю сформоване розуміння цінностей та ідеалів, такі учні завжди й охоче приходять на допомогу, вміють товаришувати з однолітками, впевнено демонструють моральні норми, володіють навичками комунікації в суспільстві, розуміють що важливо для них й оточуючих людей.
2.	Середній	Полягає в наявності певних початкових цінностей та переконань. Учні можуть розуміти, що для них важливо, і вже мати уявлення про певні норми та цінності, але ці уявлення можуть бути нестійкими.
3.	Низький	Характеризується відсутністю чітких і стійких ціннісних уявлень та переконань. Діти можуть бути дещо невпевненими в усвідомленні та вираженні своїх цінностей. Їхні переконання можуть легко змінюватися під впливом навколишнього середовища.

Для оцінки вихідного рівня сформованості цінності іншої людини у сучасних школярів відповідно до критеріїв і їх показників, ми застосовували методику «Вибір» І. Беха, адаптовану методику О. Шльонської, опитування, бесіди та інтерв'ю.

Надаємо результати діагностики за вказаними методиками.

Для того, щоб визначити, як в учнів 1 класу сформовані моральні поняття «добре» та «погано» та чи можуть вони навести приклад доброї та поганої справи (когнітивно-смысловий критерій), ми використали методику «Що таке добре і що таке погано?». Нами було запропоновано учням навести свій приклад доброї та поганої справи.

Критерії за якими проводилося оцінювання:

3 бали – повне, ґрунтовне та чітке уявлення про моральні поняття «добре» і «погане»;

2 бали – уявлення про моральні поняття «добре» і «погане» правильні, в деяких випадках потрібна допомога вчителя або дорослого, відповіді недостатньо чіткі та повні;

1 бал – взагалі неправильне уявлення про моральні поняття «добре» і «погане».

У тексті йдеться про аналіз емпіричних даних за когнітивно-смысловим критерієм, отриманих в результаті опитування 44 учнів. Методика «Що таке добре і що таке погано?» виявила, що найпоширеніші приклади добрих справ:

- слухати батьків;
- допомагати матері;
- ділитися цукерками з друзями;
- звільнити місце в транспорті;
- вітатися з дорослими;
- прибрати свої речі;
- погодувати безпритульних тварин;

- розмовляти на уроці;

Серед прикладів поганих справ були:

- забирати іграшки у друзів;
- не слухати вчителя на уроці;
- розкидати сміття;
- ображати людей або тварин;
- казати погані слова;
- заважати вчителю та однокласникам;
- запізнюватись до школи;

За підсумками аналізу відповідей учнів, було визначено їхній рівень уявлення про моральні поняття за трьома категоріями:

1- бал – неправильне уявлення: 25% експериментального класу, 20% контрольного класу.

2- бали – правильне, але недостатньо чітке уявлення: 58% експериментального, 60% контрольного класу.

3- бали – чітке і повне уявлення експериментального, 20% контрольного класу.

Результати представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Результати дослідження за методикою «Що таке добре і що таке погано»

№	Рівень сформованості ціннісних компетентностей	Експериментальний клас		Контрольний клас	
		кількість учнів	%	кількість учнів	%
1.	Високий	4	17%	4	20%
2.	Середній	14	58%	12	60%
3.	Низький	6	25%	4	20%

Результати дослідження за допомогою методики «Що таке добре і що таке погано» в експериментальному класі представлено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Результати дослідження в експериментальному класі за методикою «Що таке добре і що таке погано»

Результати дослідження за допомогою методики «Що таке добре і що таке погано» в контрольному класі представлено на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Результати дослідження в контрольному класі за методикою «Що таке добре і що таке погано»

За допомогою рис. 2.3. порівнюємо результати дослідження в експериментальному та контрольному класах, отримані за допомогою методики «Що таке добре і що таке погано».

Рис. 2.3. Результати дослідження в експериментальному та контрольному класах за методикою «Що таке добре і що таке погано»

Таблиця 2.4.

Рівні сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів на констатувальному етапі експерименту

Рівень сформованості ціннісних компетентностей	Експериментальний клас		Контрольний клас	
	Кількість	Відсоток	Кількість	Відсоток
Високий	5	21%	4	20%
Середній	12	50%	10	50%
Низький	7	29%	6	30%

Таблиця 2.4. засвідчує що під час проведення констатувального етапу експерименту високий рівень сформованості цінності особистості іншої людини, виявили 21,00 % учнів експериментального класу та 20,00 % учнів контрольного класу (такі учні мають чіткі цінності і визначають їхні вчинки та вибори, вони можуть бути віддані певним принципам та цінностям, і такі уявлення не легко змінюються); середній рівень – 50,00% школярів експериментального класу і 50,00% учнів контрольного класу (ці учні розуміють, що для них є важливим, і вже мають уявлення про

певні норми, правила та цінності, але ці уявлення можуть бути нестійкими); низький рівень – 29,00 % учнів експериментального класу та 30,00 % учнів контрольного класу (такі школярі можуть бути невпевненими в розумінні та прояві своїх цінностей, їхні переконання можуть легко змінюватися під впливом навколишнього середовища).

Розподіл за рівнями сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів під час проведення констатувального етапу дослідження, рис 2.4

Рис. 2.4. Розподіл молодших школярів за рівнями сформованості цінності особистості іншої людини під час проведення констатувального етапу дослідження

Отже, рівень сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів в експериментальному та контрольному класах переважно середній та низький.

Проведена діагностика дала підстави стверджувати, що школярі недостатньо усвідомлюють саме поняття «цінність», «моральні норми», не можуть обґрунтувати свій вибір поганого та хорошого вчинку, їхня думка може змінитися під впливом інших, у них недостатньо сформовані чіткі уявлення про моральні норми, про толерантність та повагу до іншої особистості. Це спонукало нас на обґрунтування умов та створення

комплексу заходів, які мають на меті підвищення рівня сформованості моральних норм в учнів молодшого шкільного віку за допомогою впровадження ефективних прийомів до позаурочної роботи.

Розділ II.

ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ ІНШОЇ ЛЮДИНИ В УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

2.1. Педагогічні умови виховання цінності особистості іншої людини у молодших школярів в сучасних умовах .

У рамках концепції Нової Української Школи (НУШ) процес виховання особистісних цінностей у учнів початкової школи передбачає створення педагогічних умов, які підтримують подолання аксіологічних викликів. До таких умов можна віднести:

- Стимулювання вільного розвитку позитивних ціннісних характеристик.
- Поглиблене розуміння ціннісних компетенцій.
- Тісний зв'язок між вихованістю та загальною системою цінностей.
- Здатність адаптувати особистісні цінності до різних життєвих ситуацій.
- Активне дослідження нових цінностей, які викликають інтерес.

Процес формування педагогічних основ і механізмів розвитку ціннісних норм в молодших школярів має комплексний характер, поєднуючи практичні, навчальні та дослідницькі елементи. Його мета полягає у формуванні ціннісних позицій, які відповідають загальноприйнятим нормам та адаптуються до сучасного середовища.

На нашу думку, ефективним засобом формування ціннісних позицій в молодших школярів є позаурочна робота. Ми вважаємо, що формування особистісних цінностей здобувачів початкової освіти за допомогою засобів позаурочної роботи успішно здійснюватиметься за дотримання наступних педагогічних умов:

1. Створення у навчальному закладі такого виховного середовища, що сприяє активізації інтересу молодших школярів до іншої людини, формуванню гуманістично спрямованої особистості учня.
2. Систематичного використання інноваційних педагогічних технологій у спільній роботі вчителя, батьків та учнів, що спрямовано на формування небайдужості, толерантності, готовності прийти на допомогу іншій людині, розвитку комунікативних навичок та підтримці прагнення кожної дитини до самовдосконалення.
3. Цілеспрямованого впровадження в процес позаурочної діяльності проєкту «Навчаємося, діємо, граємо РАЗОМ!»

Розкриємо сутність та зміст вказаних педагогічних умов.

Перша умова: Однією з ключових педагогічних умов є створення позитивного, стимулюючого виховного середовища, яке активно впливає на формування ціннісних сфер. Це може бути досягнуто через організацію цікавих, різноманітних та відкритих заходів позаурочної виховної навчальної діяльності, які спонукають учнів до пізнання, дослідження і висловлення своїх ціннісних уявлень.

У початковій школі важливо створити відкрите та дружнє виховне середовище, в якому учні та вчителі є рівноправними учасниками виховного процесу. Таке інтерактивне середовище дає можливість всім учасникам взаємодіяти та обмінюватися ролями, сприяючи створенню власного розуміння матеріалу, який має моральний зміст та спрямування.

Кожен учасник вносить свій власний особистий внесок у виховний процес. Крім того, добрі та відкриті стосунки між педагогами та учнями базуються на принципах гуманності, взаємодовіри та співпраці, що сприяє самореалізації учнів та створює атмосферу психологічної безпеки, знижує емоційний стрес та сприяє розвитку таких цінностей, як толерантність, доброзичливість та відповідальність тощо.

Виховне середовище у початковій школі, має ряд важливих функцій:

1. Ціннісно-орієнтаційна функція: розкриває сутність моральної спрямованості колективу, визначає його соціальну цінність, мету, цілі, мотиви та перспективи розвитку. Учні формують громадську думку щодо різноманітних суспільних явищ, обговорюють їх і створюють колективні погляди, які впливають на формування ціннісних орієнтацій дитини.
2. Адаптаційна функція: забезпечує входження учнів у ритм шкільного життя та необхідну адаптацію свідомості, психіки та анатомічнофізіологічної сфери дитини до умов виховного процесу.
3. Емоційна функція: забезпечується створенням позитивного соціально-психологічного клімату і морально-психологічної атмосфери. Це важливо для відчуття комфорту та позитивного емоційного настрою учнів в класі.
4. Організаційна функція: сприяє процесам самоорганізації, самоуправління та самовдосконалення особистості учня. Створюються умови для виявлення здібностей кожного учня, встановлюється взаємна відповідальність та надається підтримка та допомога.
5. Коригувальна функція: ураховує ступінь розвитку загальних правил поведінки, яких дотримуються учні в класі та школі, включаючи колективні думки, традиції та правила поведінки.

Усі ці функції допомагають створити сприятливе виховне середовище, яке сприяє формуванню ціннісних норм.

Друга умова це систематичне використання інноваційних педагогічних технологій у спільній роботі вчителя, батьків та учнів, що спрямовано на формування небайдужості, толерантності, готовності прийти на допомогу іншій людині, розвитку комунікативних навичок та підтримці прагнення кожної дитини до самовдосконалення. реалізація виховних впливів на когнітивному, емоційному, поведінковому рівнях.

Ця умова є важливою і необхідною, оскільки ціннісні уявлення формуються не тільки через слова, а й через дії та емоції. Вплив на всі три рівні дозволяє здобувачам початкової освіти відчувати, розуміти та внутрішньо усвідомити цінність тих чи інших моральних норм та цінностей. Тому розглянемо реалізацію виховних впливів на кожному рівні.

На когнітивному рівні, намагаючись формувати ціннісні уявлення в учнів, важливо сприяти розвитку їхнього критичного мислення, аналітичних здібностей та здатності до абстрагування. Це можливо завдяки наданню учням можливості вивчати та аналізувати різноманітні аспекти цінностей, досліджувати власні переконання та розуміти їхні суспільні наслідки. На цьому рівні важливо надавати учням знання про різні цінності, моральні принципи та норми. Учні мають розуміти, що таке добро і зло, які цінності є важливими для суспільства та для їхньої особистості.

Відповідно до емоційного рівня ключову роль у формуванні та усвідомленні ціннісних орієнтирів грають емоції. Співпраця зі здобувачами початкової освіти вимагає розуміння та врахування їхніх емоційних реакцій на різні життєві ситуації. Важливо створити сприятливу атмосферу взаєморозуміння та відкритості, щоб учні могли відчувати підтримку в процесі формування цінностей.

Беручи до уваги поведінковий рівень, важливо надати можливість учням виражати свої цінності у практичних діях та взаємних відносинах з оточуючими. Учні повинні навчатися виявляти свої цінності через свої вчинки і поведінку. Педагоги повинні створювати ситуації, де учні можуть упроваджувати свої ціннісні орієнтири в реальному житті, допомагаючи імітувати ситуації, де ці цінності можуть бути важливими.

На нашу думку, для дотримання вказаної педагогічної умови формування особистісних цінностей важливо проводити виховні заходи, участь у спільних проектах, благодійні заходи, вікторини, тренінги та ін.

Третя умова: Цілеспрямоване впровадження проекту **«Навчаємося, діємо, граємо РАЗОМ!»**.

Для реалізації цієї умови вчителі повинні систематично визначати свої цілі та стратегії виховної діяльності, а також оцінювати їх результати та коригувати свою роботу відповідно до потреб та успіхів молодших школярів.

Усі ці етапи важливі для успішного формування особистісних цінностей молодших школярів. Їх поєднання утворює комплексний підхід, що сприяє якісному вихованню та освіті учнів.

Кожна із визначених нами педагогічних умов спрямована на формування стрижня особистості молодшого школяра. Важливо зауважити, що окремо взята умова самотійно не зможе забезпечити процес формування ціннісних сфер; лише їх комплексний характер гарантує ефективність цього процесу.

Таким чином, нами визначено та описано педагогічні умови, за яких процес формування особистісних цінностей в молодших школярів позаурочної роботи буде ефективним.

2.2. Експериментальна перевірка формування цінності особистості іншої людини в учнів 1-х класів в умовах дистанційного навчання.

Другим етапом нашого дослідження було проведення формувального експерименту, який передбачав вирішення таких завдань: відповідно до педагогічних умов, визначених у попередньому розділі, розробити інструментарій формування ціннісних сфер учнів першого класу, шляхом використання засобів позаурочної роботи.

Важливим завданням формувального етапу експерименту було перевірити ефективність визначених у першому розділі педагогічних умов формування ціннісних ставлень здобувачів початкової школи. Зокрема, нами було визначено, що формування ціннісних якостей молодших школярів засобами позаурочної роботи буде ефективним за дотримання таких положень: урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку; створення позитивного виховного середовища початкової школи; реалізація виховних впливів на когнітивному, емоційному, поведінковому рівнях; поетапне, системне та цілеспрямоване впровадження засобів позаурочної роботи, спрямованих на формування ціннісних якостей молодших школярів.

У формувальному етапі дослідження взяли участь учні експериментального 1 класу у кількості 24 осіб. Їх було залучено до позаурочної роботи, у процесі якої активно формувалися ціннісні компетентності. Нами було запропоновано проект під назвою: **«Навчаємося, діємо, граємо РАЗОМ!»**

Основними завданнями підготовчого етапу були такі: створення відповідних умов для формування ціннісних позицій; стимулювання готовності до активного засвоєння знань базових цінностей сучасного українського суспільства; пробудження стійкого інтересу до організації

діяльності відповідно до загальнолюдських морально - етичних цінностей.

Проект «Навчаємося, діємо, граємо РАЗОМ!»

№	Назва заходу	Форма проведення
1.	«Правила взаємодії у класі, суспільстві»	Інтерактивна бесіда
2.	«Що таке добре та що таке погано? Хто твій друг?»	Віртуальна екскурсія
3.	«Разом веселіше!», або «Дружба»	Групова робота
4.	«Герої улюблених казок про добро, дружбу і ввічливість»	Вікторина
5.	«Допоможіть Бетмену розгадати кросворд»	Групова робота
6.	«Ввічливість: що це таке і чому вона важлива?» Обговорення.	Виставка малюнків
7.	«Я сьогодні Чарівник!»	Творча вправа
8.	«Чим порадувати Бабусю»	Колективна діяльність
9.	«Поговоримо про права»	Тренінг
10.	«Мої чудові вихідні»	Відео- презентація, фото
11.	«Формула ввічливості»	Виховна година
12.	«Вчинок яким я пишаюся»	Бесіда з доповідями учнів
13.	«Скринька добрих справ»	Благодійна акція

Метою реалізації проекту «Навчаємося, граємо, діємо -Разом!», є розвиток толерантності, поваги до інших людей, готовності допомогти, формування соціальної компетентності особистості, подолання бар'єрів у спілкуванні.

Завдання проекту:

- підвищити у молодших школярів рівень знань норм та правил спілкування та поведінки у суспільстві з метою формування цінності особистості іншої людини, толерантності;
- розвинути в учнів початкової школи прагнення проявити себе в соціально-значущій діяльності;
- удосконалити вміння комунікативної взаємодії у навчальній та позаурочній діяльності з ровесниками та дорослими.

Проект передбачав використання різних форм взаємодії в дистанційному форматі, таких як: інтерактивне спілкування, бесіди, ігри, вікторини, конкурси, тренінги, віртуальні екскурсії.

Проект містив наступні заходи

1. Інтерактивна бесіда «Правила взаємодії у класі, у суспільстві»

Мета: розширення уявлень та знань учнів про правила спілкування та поведінки у суспільстві.

Бесіда спрямована на формування понять «особистість», «спілкування», «права» розвитку уявлень про норми поведінки з оточуючими, трохи детальніше.

Нами були запропоновані правила: як побудувати спільну культуру. Під час дистанційного навчання найважливішими цінностями, на нашу думку, стали стійкість та гнучкість: з'являється потреба адаптуватися до змін та до нового.

Виконувати правила, виконувати цю внутрішню «конституцію» доведеться і всім дорослим, а не лише школярам. Правила — це прості та конкретні дії з вимірюваним результатом.

Нами була проведена з учнями бесіда, де ми розібрали кожне з представлених правил (Додаток Г).

2. Аналіз та обговорення ситуацій. Віртуальна екскурсія «Що таке добре та що таке погано? Хто твій друг?»

Мета: розвиток у молодших школярів уміння розрізняти добрі вчинки від поганих, виховання товариськості.

Завданнями запропонованої віртуальної екскурсії є аналіз та обговорення з молодшими школярами понять «добре» та «погано» в різних життєвих ситуаціях; формування мотивації до здійснення добрих вчинків, з'ясування питань «Кого можна назвати другом? Чи добрий ТИ друг?» Ми мали можливість провести віртуальні екскурсії адже зараз час дистанційного навчання, і вчителі і учні знаходяться в різних умовах. Ми впевнені, що віртуальні екскурсії можуть розширити кругозір учнів, розвивати спостережливість, формувати практичні навички і виховувати патріотизму. (Додаток Д)

Цей матеріал демонструє, як використання нових технологій може збагачувати освітній процес і підвищувати інтерес учнів до навчання.

3.Групова робота «Разом веселіше !», або «Дружба»

Мета: формування у учнів молодших класів навичок спільної діяльності, прищеплювати бажання перебувати в колективі разом та розвивати здібність до співпраці, Заняття повинно посилити відчуття згуртованості в групі. Нами була проведена година спілкування, діти з цікавістю спостерігали, розглядали і приймали участь в заході. Для наочності нами була представлена презентація на тему «Дружба», учні познайомилися з хмаринкою слів, пограли в гру співвідношення і мали можливість наприкінці дати оцінку заходу, відмітивши емоцією (Додаток Е).

4.Вікторина «Герої улюблених казок про добро, дружбу і ввічливість»

Мета: ознайомити учнів із сутністю понять «добро», «доброта»; формувати вміння оцінювати власні вчинки та вчинки інших людей, формулювати оціночні судження; формувати моральні чесноти: добropорядність, почуття милосердя. Шляхом створення психологічних

ситуацій вибору підвести учнів до розуміння важливості взаємодопомоги в колективі; сприяти створенню дружнього дитячого колективу, виховувати чимне ставлення учнів одне до одного. Розвивати творчість, зв'язне мовлення; вміння мислити, вирізняти істинні та хибні цілі в житті; сприймати людей такими, якими вони є. (Додаток Ж).

5.Групова робота «Допоможіть Бетмену розгадати кросворд»

Мета: засвоїти і усвідомити «Якими рисами повинна бути наділена людина, щоб вона не дарма прожила своє життя», розвинути в учнів уміння поважати один одного, розширити знання учнів про цінності в житті людини; довести до відома учнів розуміння життя як найвищої цінності; розвивати в учнів логічне мислення, уяву, вміння висловлювати свої думки; виховувати почуття відповідальності за свої вчинки.

Учні із зацікавленістю пропонували питання, і активно демонстрували свої знання (Додаток З).

6. Виставка малюнків на тему: «Ввічливість: що це таке і чому вона важлива?» Обговорення.

Мета: учити дітей вживати ввічливі слова під час спілкування у повсякденні; прищеплювати врівноваженість, ввічливість; сприяти розумінню дітьми внутрішнього позитивного змісту в словах «Доброго дня», «Смачного», «Будь ласка», «На здоров'я», «Дякую»; підтримувати прагнення учня бути приятним до інших людей; продовжувати формувати уявлення про самоцінність кожної людини в середовищі; виховувати повагу до старших, не засмучуючи їх своєю поведінкою; розвивати вміння підтримувати добрі взаємини між дітьми .

Учні творчо підійшли до завдання, першокласники фантазували і використовували нові технології малювання (Додаток І).

7.Творча вправа – «Я сьогодні Чарівник!»

Мета: формувати зацікавленість створювати значущі бачення, аналізувати ситуації в країні, пропонувати свої рішення такої складної

проблеми, розуміння значення гідність, патріот. Учні отримують можливість застосувати свої таланти (творчість).

Першокласники мали можливість поспілкуватися про те що робиться в світі, спробували запропонувати свої рішення болісних питань, наприклад «Щоб ти зробив, для того щоб війна скінчилася?», або «Як я можу зараз бути потрібним для своєї батьківщини » та багато інших питань (Додаток К).

8. Колективна діяльність «Чим порадувати бабусю»

Мета: формування естетичне значення, вміння робити приємні речі, які для інших людей будуть безцінним. Мета: розвивати творчість, піклуватися і з повагою ставитися до своїх рідних . Дарувати подарунки радість, розвивати в собі естетичні і ціннісні взаємини . Розуміти значущість близьких людей в своєму житті.

На цьому етапі нашого проекту, ми мали можливість спостерігати, як учні піклуються про дорослих, як поважають і неодмінно мають бажання зробити приємне, діти робили поробки, допомагали по хатнім справам, і навіть випікали солодощі.

Завдання для учнів було зробити чуйний вчинок і надати приклад іншим (Додаток Л).

9.Тренінг «Поговоримо про права»

Мета: першокласники мають навчитися підтримувати один одного у прагненні до особистісного зростання, зрозуміти, що вчинки, якими вони пишаються, формують їхню ідентичність та впливають на сприйняття світу. Це усвідомлення залишиться з ними надовго, як важливий урок на їхньому життєвому шляху. Важливим елементом проекту стало обговорення соціальної відповідальності. Учні розглядали ситуації, в яких їхні дії могли б вплинути на громаду. Вони вчилися діяти не лише заради власного блага, але й на користь інших. Цей процес учні

повинні навчитися аналізувати власний досвід, свої бажання та потреби у контекст прав людини.

Одним з найбільш цікавих завдань тренінгу була самостійна робота: вдома учні першого класу самостійно опрацювали та розфарбували права, які надаються дитині. Завдання учня: знайти свій малюнок на виставці і озвучити те право, над яким ви працювали (Додаток М).

10 .«Мої чудові вихідні» - відео- або фото-презентація .

Мета: зміцнити свої моральні прояви розвитку емпатії та співчуття, що, безумовно, залишить слід у серцях учнів. Діти матимуть можливість глибше розглянути свої моральні цінності та особисті досягнення. Це сприятиме самоусвідомленню, адже діти навчатимуться виражати свої думки та відчуття.

Молодші школярі неймовірно талановиті, у позаурочний час займаються спортом, волонтерством, дбають про тварин, піклуються про дідусів, дбають про природу і суспільство (Додаток Н).

11.Формула ввічливості , виховна година спілкування .

Мета: розвиток толерантності, поваги до інших людей, готовності допомогти, формування соціальної компетентності особистості, подолання бар'єрів у спілкуванні.

Для ознайомлення нами було представлено презентація, відео з повчальним змістом і проведення бесіди, учні були активними і зацікавлені.(Додаток О)

12. «Мої успіхи та досягнення» або «Вчинок яким я пишаюся» - у форматі бесіди.

Мета: сформувати таку якість, як відповідальність, що є важливою складовою морального становлення особистості, розуміння того що кожний вчинок має свої наслідки і впливає на оточуючих, діти повинні зрозуміти, як добрі вчинки можуть змінювати світи, а несправедні дії

приводять до трагедій. Вони мають усвідомлено обирати свої цінності, що стане важливим кроком у їхньому розвитку.

Почувши тему нашої бесіди, учні намагалися якомога більше інформації донести, найбільш запам'яталися такі відповіді: «Я допомогла бабусі перейти дорогу і донести пакунки», «Я займаюся гімнастикою і в минулі вихідні зайняла 1 місце», «Я люблю свою родину, і тому допомагаю дивитися за малим братиком», «В мене тато на війні, він нас захищає, а я захищаю свою молодшу сестру», та інші (Додаток П).

13. Скринька добрих справ – благодійна акція, спрямована на підтримку дітей які опинилися в складних життєвих умовах у час військових дій (Додаток Р).

Мета: сформувати у дітей початкової школи розуміння ціннісних норм, навчити безкорисливо допомагати іншим, бути вихованими, чуйними і щирими, бути милосердними, цінити не тільки своє життя, а й життя інших людей. З цією метою учні першого класу зробили неймовірні речі, вони робили сувеніри, дарували іграшки, солодощі, свої речі, знайомим дітям, сусідам, учням на ігровому майданчику. Дуже важливо було зробити гарний вчинок для дитини, адже в сучасних умовах, в умовах страху і стресу, на жаль діти знаходяться в складних життєвих умовах.

Підготовка та участь в проекті довели, що ефективність роботи з формування цінності іншої особистості, залежить також від професійної компетентності вчителів та якості взаємодії «школа-родина».

2.3. Підсумки експериментальної роботи

Останнім етапом нашого дослідження був контрольний зріз, у рамках якого ми перевірили чи дійсно дієво та ефективно розроблене нами дослідно-експериментальне завдання. На контрольному етапі нашого експерименту взяли участь учні експериментального та

контрольного класів. Основна мета контрольного зрізу полягала у виявленні змін у рівні сформованості особистісних цінностей учнів експериментального класу, оскільки саме це дозволяє оцінити вплив запроваджених заходів на моральний розвиток дітей.

На контрольному етапі нами було здійснено обробку, аналіз та узагальнення отриманих даних. Для повторної діагностики сформованості цінності особистості іншої людини у здобувачів початкової освіти ми використали декілька методик, які допомогли виявити зміни в ставленні учнів до соціально визнаних моральних норм.

Серед використаних методик були:

- **Тестування на сайті «На Урок» та гра співвідношення.** Ці інструменти дозволили в інтерактивній формі перевірити знання учнів про моральні цінності та зрозуміти, як вони застосовують ці знання в повсякденному житті.

- **Методика «Вибір» (І.Бех),** що мала на меті виявити ставлення учнів до суспільно визнаних моральних норм, таких як: відповідальність, колективістська спрямованість, самокритичність, добросовісність, принциповість і чуйність. Учням пропонувалися ситуації, у яких вони мали обрати варіанти відповідей, що відображають їхні дії.

Ситуації для оцінки:

Ситуація 1: Допомога вчителю

Запитання: Під час канікул, коли ти планував поїхати на відпочинок, вчитель раптово попросив тебе допомогти навести порядок у класі. Як ти вчините?

А) Погодишся допомогти і відкладеши свій від'їзд.

Це вказує на відповідальність і готовність до співпраці. Ти усвідомлюєш важливість обов'язків перед іншими, навіть якщо це суперечить твоїм особистим планам.

Б) Залучиш однокласників і за день зробите всю роботу.

Така відповідь демонструє колективізм і лідерські якості. Ти вмієш працювати в команді та мотивувати інших, що важливо для досягнення спільної мети.

В) Пообіцяєш виконати цю справу після повернення.

Цей варіант показує, що ти прагнеш виконати завдання, але спочатку ставиш свої особисті інтереси. Тут може бути невизначеність у ставленні до обов'язків.

Г) Запропонуєш залучити того, хто залишився в місті.

Ваша відповідь свідчить про бажання уникнути відповідальності. Це може вказувати на те, що ти не хочеш йти на компроміси заради допомоги іншим.

Ситуація 2: **Неприємне завдання**

Запитання: Тобі дали завдання, яке тобі не зовсім до вподоби, але його виконання необхідне для досягнення цілей колективу. Як ти себе поведеш?

А) Сумлінно виконаєш завдання.

Така відповідь говорить про відповідальність і готовність долати труднощі заради спільної мети. Ти вважаєш колективні цілі важливими.

Б) Залучиш товаришів.

Це вказує на твою здатність до співпраці і прагнення до збереження гармонії в групі. Ти розумієш, що спільна робота може полегшити завдання.

В) Попросиш надати тобі завдання, яке більше зацікавить.

Це свідчить про твоє прагнення до особистого задоволення. Ти вважаєш важливим займатися тим, що приносить радість, але можеш не звертати увагу на потреби команди.

Г) Знайдеш причини, щоб відмовитися.

Ця відповідь демонструє небажання виконувати обов'язки, що може свідчити про низьку мотивацію та недостатню стійкість до труднощів.

Ситуація 3: Слухання критики

Запитання: Ти випадково чув, як група твоїх однокласників зробила слушне, але неприємне зауваження про тебе. Як ти вчиниш?

А) Спробуєш пояснити однокласникам, що стало причинами твоїх помилок.

Це вказує на твою відкритість до діалогу та бажання зрозуміти інших, що свідчить про високий рівень емоційного інтелекту.

Б) Переведеш розмову на жарт, але намагатимешся швидко виправити недоліки.

Цей варіант демонструє твою здатність до самокритики та прагнення підтримувати добрі стосунки, незважаючи на негативну ситуацію.

В) Зробиш вигляд, що нічого не чув.

Ця відповідь показує твоє небажання стикатися з проблемою, що може вказувати на відсутність впевненості у собі.

Г) Зауважиши товаришам, що вони не краще за тебе, адже говорять про тебе в твою відсутність.

Це свідчить про можливу агресивність і відсутність конструктивного підходу до конфлікту.

Ситуація 4: Робота на пришкільній ділянці

Запитання: Під час роботи на пришкільній ділянці у тебе з'явилися мозолі. Як ти чиниш?

А) Долаючи біль, дотримуватимешся норми, як інші.

Ця відповідь демонструє стійкість і бажання підтримувати колектив, навіть за рахунок власного дискомфорту.

Б) Звернешся до друзів з проханням допомогти.

Це свідчить про готовність просити про допомогу, що є ознакою співпраці і підтримки в колективі.

В) Попросиш звільнити тебе від цієї роботи.

Вибір цього варіанту може вказувати на твою слабкість у подоланні труднощів, проте важливо також вміти визначати свої межі.

Г) Залишиш роботу незавершеною і підеш відпочивати.

Це показує байдужість до роботи та колективних зусиль, що може негативно вплинути на команду.

Ситуація 5: **Несправедливість**

Запитання: Ти став свідком того, як твій одноліток несправедливо образив іншого. Як ти вчиниш?

А) Вимагатимеш від кривдника вибачення перед потерпілим.

Це свідчить про твою сміливість у захисті справедливості та готовність виступити на захист слабших.

Б) З'ясуєш причини конфлікту і допоможеш його вирішити.

Відповідь демонструє твоє прагнення до порозуміння та готовність допомогти, що вказує на високу емоційну чуйність.

В) Висловиш співчуття ображеному.

Це вказує на твоє бажання підтримати інших, проте може бути недостатнім у ситуації відкритої несправедливості.

Г) Зробиш вигляд, що це тебе не стосується.

Вибір цього варіанту свідчить про пасивність і відстороненість від конфлікту, що може негативно вплинути на моральні цінності.

Ситуація 6: **Випадкова шкода**

Запитання: Ти випадково завдав шкоди або зробив щось погане іншій людині. Як ти повелася?

А) Зробиш усе можливе, щоб усунути наслідки своїх дій.

Це свідчить про відповідальність і готовність визнати свої помилки, що є ознакою моральної зрілості.

Б) Вибачишся і поясниш, що не хотів цього.

Ця відповідь вказує на твою готовність визнати провину та показати емпатію, що є важливим аспектом міжособистісних стосунків.

В) Постараєшся, щоб ніхто не помітив завдану шкоду, і зробиш вигляд, що ти не винен.

Це свідчить про небажання брати на себе відповідальність, що може негативно вплинути на довіру в стосунках з іншими.

Г) Звиниш у проблемі того, хто постраждав.

Вибір цього варіанту демонструє уникнення відповідальності та відсутність моральної зрілості, що може негативно вплинути на соціальні стосунки.

Обробка отриманих відповідей дозволила класифікувати реакції учнів за певними критеріями:

- Вибір варіанту А свідчить про активне і стійке позитивне ставлення до вказаних моральних норм.
- Відповідь Б свідчить про активне ставлення, але недостатню стійкість, що може свідчити про можливі компроміси.
- Вибір В вказує на пасивне і нестійке ставлення
- Вибір Г свідчить про негативне ставлення учня до моральних норм.

Загальні результати, що було отримано в ході проведення методик, відображеної в таблицю 2.8, це дозволило нам візуалізувати зміни в рівнях сформованості цінності особистості іншої особистості в молодших школярів. Така інформація стала основою для подальших висновків і рекомендацій щодо вдосконалення виховної роботи в початковій школі.

Ми узагальнили результати, отримані в ході проведення усіх методик, на занесли їх у таблицю 2.8.

Таблиця 2.5.

**Рівні сформованості цінності особистості іншої людини в
молодших школярів на контрольному етапі дослідження**

№	Рівень сформованості ціннісних якостей	Експериментальний клас		Контрольний клас	
		Кількість	Відсоток	Кількість	Відсоток
1.	Високий	7	29,00 %	6	30,00 %
2.	Середній	13	54,00 %	10	50,00 %
3.	Низький	4	17,00 %	4	20,00 %

Як засвідчує таблиця 2.5 під час проведення контрольного етапу експерименту високий рівень сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів, показали 29,00% учнів експериментального класу та 30,00% учнів контрольного класу; середній – 54,00 % учнів експериментального класу та 50,00% учнів контрольного класу; низький – 17,00 % учнів експериментального класу та 20,00 % учнів контрольного класу.

Рівні сформованості цінності особистості іншої людини в учнів експериментального класу на контрольному етапі дослідження, рис 2.5.

Рис. 2.5. Рівні сформованості цінності особистості іншої людини в учнів експериментального класу на контрольному етапі дослідження

За рис. 2.5. бачимо, що кількість здобувачів початкової освіти із високим рівнем сформованості цінності особистості іншої людини зростає. Ми пересвідчилися, що в цих здобувачів освіти сформоване

розуміння понять «цінність» і «ціннісні компетентності», сформовані цінності, які визначають їхні вчинки та вибори, вони можуть бути віддані певним принципам та цінностям, і ці уявлення не легко змінюються. У той же час, зменшилася кількість учнів із низьким рівнем сформованості цінності особистості іншої людини.

Рівні сформованості цінності особистості іншої людини в учнів контрольного класу на контрольному етапі дослідження, рис.2.6.

Рис. 2.6. Рівні сформованості цінності особистості іншої людини в учнів контрольного класу на контрольному етапі дослідження

З рис. 2.7. бачимо, що в учнів контрольного класу змін у сформованості цінності особистості іншої людини не відбулося: кількісні показники не змінилися.

Розподіл здобувачів початкової освіти обох класів за рівнями сформованості цінності особистості іншої людини під час проведення контрольного етапу експерименту, рис.2.7.

Рис. 2.7. Розподіл учнів за рівнями сформованості цінності особистості іншої людини під час проведення контрольного етапу експерименту

За допомогою таблиці 2.7. По завершенні роботи, порівняємо результати констатувального етапу експерименту з результатами контрольного зрізу в експериментальному і контрольному класах.

Таблиця 2.6.

Рівні сформованості цінності особистості іншої людини в молодших школярів

№	Рівень сформованості ціннісних компетентностей	Експериментальний клас		Контрольний клас	
		констатувальний етап	контрольний етап	констатувальний етап	контрольний етап
1.	Високий	21%	29%	20%	21%
2.	Середній	50%	54%	55%	54%
3.	Низький	29%	17%	25%	25%

Порівняльна таблиця свідчить про те, що більша частина учнів експериментального класу, які на початку мали низькі результати, під кінець експерименту вийшли на середній рівень рівня. Учні з середніми показниками показали високі результати. Отже, дані таблиці 2.6. підтверджують ефективність розробленої нами експериментальної

методики виховання цінності особистості іншої людини в молодших школярів. Показники рівнів сформованості цінності іншої особистості в кінці експериментальної роботи підтверджують ефективність розроблених нами психолого-педагогічних умов формування цінності особистості іншої людини в молодших школярів.

Результати проведення формувального етапу експерименту засвідчили, що лише при чіткому дотриманні належних педагогічних умов та активному використанні позаурочних заходів можливо виховати такі ціннісні орієнтири молодших школярів, як повага до людини, толерантність, готовність прийти на допомогу.

Виявилося, що засоби позаурочної роботи позитивно впливають на формування цінностей, таких як милосердя, толерантність, співчуття, гідність, справедливість, чесність і повага.

Ми дійшли висновку, що інноваційні завдання, вправи, ігри та інші форми позаурочної виховної роботи сприяють становленню ціннісних якостей учнів початкової освіти. Ці заходи допомагають формувати вміння організовувати свою діяльність відповідно до моральних норм, взаємодіяти з іншими на основі загальнолюдських цінностей, а також здійснювати самоаналіз власних вчинків. В процесі позаурочної роботи учні поліпшують свої комунікативні навички, вміння співпрацювати в команді та оволодівають загальнолюдськими моральними якостями.

Результати дослідження демонструють, що визначені педагогічні умови та застосування проекту **«Навчаємося, діємо, граємо-Разом!»** в процесі позаурочної діяльності сприяють формуванню цінності іншої особистості та гуманного ставлення до інших людей здобувачів початкової освіти.

ВИСНОВКИ

В процесі виконання дослідження, ми дійшли наступних висновків:

1. Аналіз наукової літератури доводить, що особистісні цінності формують стійку систему інтересів та потреб учнів початкової освіти, впливаючи на їхню поведінку та моральну активність. Вони визначають ставлення до світу та самооцінку особистості, являють собою основу для формування світогляду і мотивації. Вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури засвідчує, що у контексті вимог НУШ питання формування особистісних цінностей в молодших школярів є важливим й необхідним, адже актуальним завданням сучасної початкової освіти є засвоєння учнями різних видів соціального досвіду, системи цінностей суспільства, морально-правових норм, традицій відповідно до вікових особливостей, формування таких особистісних якостей, як здатність взаємодіяти з іншими, співпрацювати в групі, брати на себе відповідальність.

На нашу думку цінність іншої особистості – це орієнтир, спрямованість на людину, людиноцентризм, що передбачає розуміння, прийняття, повагу, визнання, готовність прийти на допомогу, діяти на підставі добра та толерантності є позаурочна навчальна діяльність.

З'ясовано, що позаурочна діяльність є ефективним засобом формування ціннісних орієнтирів у здобувачів початкової освіти. Організація різноманітних позаурочних заходів створює широкі можливості для формування в молодших школярів добра, милосердя, співчуття, гідності, справедливості, толерантності, чесності та поваги. Формування в учнів початкової школи ціннісних позицій, їх реалізація в діяльності та поведінці є визначним у період становлення особистості молодшого школяра.

Ефективність формування ціннісної сфери молодших школярів засобами позаурочної роботи залежить від комфортного виховного середовища та поетапного впровадження виховних заходів, які повинні бути комплексними.

Вчителі початкових класів активно використовують різноманітні позакласні заходи для формування ціннісних позицій в молодших школярів, що підкреслює актуальність проблеми виховання цінностей у сучасних умовах.

2. Нами було визначено шляхи формування цінності іншої особистості в учнів початкової школи у сучасних умовах, а саме:

Соціальна інтеграція: Проведення заходів, проектів, які сприяють взаємодії між учнями. Це може допомогти дітям зрозуміти різноманітність культур, традицій і поглядів, що сприяє формуванню цінності толерантності і поваги.

Групова діяльність: Включення дітей в роботу в малих групах над спільними проектами. Це сприяє розвитку командної роботи, партнерства, взаємопідтримки, а також вміння слухати і розуміти думки інших.

Емпатія через літературу: Використання літератури, яка презентує різні життєві ситуації і досвіди інших людей. Обговорення книг на уроках може допомогти дітям зрозуміти емоції та переживання інших.

Приклад дорослих: Моделювання поведінки дорослими. Викладачі та батьки можуть демонструвати цінності іншої особистості через свої вчинки, ставлення до інших, етику спілкування.

Виховання гуманності: Включення тем, пов'язаних із правами людини, взаємодопомогою і альтруїзмом, під час навчання. Дослідження і обговорення прикладів героїзму, самопожертви можуть закладати основу для формування цінності іншої особистості.

Благодійність: Організація волонтерських акцій, які допомагають дітям зрозуміти важливість підтримки та допомоги іншим. Це формує почуття відповідальності та спільності.

Інформаційні технології: Використання сучасних технологій для дослідження тем, пов'язаних із різноманіттям культур і цінностей. Інтерактивні платформи можуть стимулювати інтерес до вивчення особистостей з різних сфер.

Творчі проекти: Реалізація творчих проектів, що сприяють самовираженню учнів і розвитку їхньої особистості. Мистецтво може стати потужним інструментом для висловлення почуттів і поглядів.

Формування цінності іншої особистості є комплексним процесом, що вимагає зусиль з боку педагогів, батьків та суспільства. Важливо створити середовище, в якому учні можуть розвивати свої соціальні навички, емоційну чутливість і розуміння.

3. Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови виховання в молодших школярів цінності іншої особистості у процесі позаурочної діяльності. Нами доведено, що ефективним засобом формування ціннісних позицій в молодших школярів є позаурочна робота. Ми переконалися, що формування особистісних цінностей в молодших школярів за допомогою засобів позаурочної роботи було успішне, за дотримання наступних педагогічних умов:

1. Створення у навчальному закладі комфортного виховного середовища, що сприяло активізації інтересів в молодших школярів до іншої людини, формуванню гуманістично спрямованої особистості учня.
2. Систематичного використання інноваційних педагогічних технологій у спільній роботі вчителя, батьків та учнів, що спрямоване на формування небайдужості, толерантності, готовності прийти на допомогу іншій людині, розвитку

комунікативних навичок та підтримці прагнення кожної дитини до самовдосконалення.

3. Цілеспрямованого впровадження в процес позаурочної діяльності проекту **«Навчаємося, діємо, граємо РАЗОМ!»**.

Дослідження проводилось у три етапи: діагностика початкового рівня ціннісних уявлень, розробка експериментальної програми та аналіз отриманих даних.

На констатувальному етапі було виявлено, що рівень сформованості цінностей у учнів експериментального класу в основному середній і низький, багато з них недостатньо усвідомлюють моральні норми.

На формувальному етапі був впроваджений проєкт **«Навчаймося, діємо, граємо Разом!!!»**, що включала різноманітні заходи для знайомства учнів з моральними категоріями і нормами, що сприяв розвитку їх ціннісних компетентностей.

Результати контрольного етапу експерименту довели, що 30,00% учнів експериментального класу та 25,00 % учнів контрольного класу мають високий рівень сформованості ціннісних якостей; середній рівень спостерігається у 55,00 % учнів експериментального класу та 52,00 % учнів контрольного класу; низький рівень – у 15,00 % учнів експериментального класу та 23,00 % учнів контрольного класу. Більшість учнів, які початково демонстрували низькі результати, наприкінці дослідження досягли середнього рівня, тоді як ті, хто мав середні показники, підвищилися до високого рівня.

Отже, гіпотеза дослідження підтвердилася, результати проведеного дослідження засвідчують ефективність запропонованих психолого-педагогічних умов формування цінностей особистості іншої людини в молодших школярів. Запровадження проєкту **«Навчаємося, діємо, граємо – Разом!»** сприяло ефективному вихованню позитивного ставлення до інших у здобувачів початкової освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базильчук Л. Проблема організації позакласної роботи в загальноосвітній школі. Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. Черкаси, 2008. № 129. С. 6–10.
2. Бех І. Д. Особистість у сяйві духовності: монографія. Київ - Чернівці : Букрек, 2021. 244 с.
3. Белан Г. Формування системи ціннісних компетентностей у молодших школярів у спадщині В. О. Сухомлинського. Педагогічний дискурс. 2011. Вип. 10. С. 48–51.
4. Бібік Н. М. Нова українська школа: poradnik для вчителя / заг. Ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
5. Бібік Н., Араджионі М. Розвиваємо громадянські компетентності з 1 класу. Київ : ФОП Парашин К. С., 2018. 880 с.
6. Білецька Н. О. Особливості формування громадянина патріота в Новій українській школі : метод. Посіб. Кам'янецьПодільський, 2022. 65 с.
7. Білоусова Н. В., Павлова А. М. Готовність учителя початкової школи до позакласної виховної роботи засобами естетичного виховання. Початкова освіта: Історія, Проблеми, Перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої Дню початкової освіти, м. Ніжин, 19 жовтня 2018. Ніжин, 2016. С. 27–29.
8. Бойко А. Е., Корнієнко А. В., Литовченко О. В. Ціннісні орієнтири навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах : метод. посіб. / за ред. В. В. Мачульного. Київ : ТОВ «Артмедіа прінт», 2017. 272 с.
9. Бондар В. Позакласна робота в початковій школі: діяльнісний аспект. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2018. № 4. С. 243–249.

10. Будова Ю., Ільїна О. Формування ціннісних орієнтацій молодших школярів в умовах нової української школи. Наукові записки. Педагогічні науки. 2021. Вип. 201. С. 65–68.

11. Виховання казкою (для батьків та вчителів). URL: <https://naurok.com.ua/vihovannya-kazkoyu-dlya-batkiv-tavchiteliv-387413.html> (дата звернення: 14.05.2024)

12. Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посіб. Для студ. ВНЗ. Дрогобич : Коло, 2003. 528 с.

13. Вітковська О. Ціннісне виховання в умовах Нової української школи: (за матеріалами експериментальної роботи). Інноватика в освіті. 2023. № 2. С. 115–126.

14. Вознюк О. М. Психолого-педагогічні умови становлення ціннісних орієнтацій як чинник національного виховання учнівської молоді. Часопис Київського гуманітарного університету. Київ, 2017. № 4. С. 88–92.

15. Гапон Л. Ціннісні орієнтири в документах НУШ: порівняльний аналіз. Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 11-12 травня 2023 року. Тернопіль, 2023. С. 286–288.

16. Генік М. Формування морально-етичних цінностей молодших школярів засобами українського народознавства : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.07. К., 2008. 18 с.

17. Генік М. Формування моральних цінностей молодших школярів у процесі навчання. Морально-етичне виховання молодших школярів у системі громадянської освіти і виховання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15-16 листопада 2001 року. Івано-Франківськ, 2001. С. 130–157.

18. Генік М. Формування морально-етичних понять у позаурочній виховній роботі. Початкова школа. Київ, 2012. № 2. С. 49–51.
19. Горлова А., Калашнікова Ю. Шляхи розвитку soft skills як передумова формування соціальної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка : редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 47. Том 2. 314 с
20. Головатий М. Ф. Соціологія молоді : курс лекцій. Київ : МАУП, 1999. 224
21. Головська І. Уміння досліджувати стан моральної вихованості школярів як важлива складова професійної компетентності вчителя початкової школи. Проблема підготовки сучасного вчителя. 2011. № 4. С. 144–150.
22. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 373 с.
23. Давидюк О. Інноваційні технології в освітньому процесі : психологопедагогічний семінар / ред. О. М. Давидюк, Т. І. Дегтярьова. Педагогічна майстерня. 2013. № 2. С. 2–8.
24. Державний стандарт початкової освіти. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
25. Дімова В. Виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини. Науковий пошук студентів ХХІ століття: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук : збірник студентських наукових праць за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Ізмаїл, 14 листопада 2019. Ізмаїл, 2019. С. 35 – 37

26. Долинська Л. В., Максимчук Н. П. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя : навч. Посіб. Кам'янець – Подільський : ФОП Сисин О. В., 2008. 124 с.
27. Закон України «Про освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
28. Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
29. Засецька А. Ціннісні орієнтації сучасних підлітків. Актуальні проблеми психології в закладах освіти : зб. Наук. Пр. Кривий ріг, 2019. № 9. С. 89–93.
30. Ївженко Ю., Кузнецова О. Педагогічні умови формування Ціннісних орієнтацій учнів та студентів у освітньому процесі закладів освіти. Нові технології навчання : зб. Наук. Праць. Київ, 2022. № 96. С. 80 – 86.
31. Казакова Н. Використання ігрових технологій у позакласній виховній роботі початкової школи. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми, 2019. № 9. С. 76–85.
32. 32. Кияшко О. Ціннісні орієнтації сучасних підлітків. Актуальні проблеми психології в закладах освіти : зб. Наук. Пр. Кривий ріг, 2006. № 5. С. 56–61.
33. Марківна С. Формування моральних цінностей у молодших школярів на основі педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського. Початкова школа. 2014. № 9. С. 7–12.
34. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів: теорія Технологія. Київ : ВД «Стилос», 2006. 543 с.
35. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-

Могилянська академія». Серія : Соціологія. 2013. Т. 225. Вип. 213. С. 27 - 30.

36. Мельниченко В. Ю. Особливості формування ціннісних орієнтацій молодших школярів у контексті вимог Нової української школи. Освіта XXI століття: аксіологічний вимір: збірник матеріалів І Всеукраїнської студентської науково практичної конференції, 2 грудня 2022 року. Нікополь : Навчально-методичний кабінет, 2022. С. 191–195.

37. Молодший школяр: психологічні основи навчання та виховання. URL: [https://osvita.ua/school/method/psychology/1727/#:~:text](https://osvita.ua/school/method/psychology/1727/#:~:text=) (дата звернення: 13.05.2024)

38. Олійник І. Ціннісні орієнтації молодших школярів як об'єкт педагогічної корекції. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О.Сухомлинського : збірник наукових праць. Миколаїв : МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2013.). Т. 1. Вип. 1.43 (93). С. 284-288

39. Омельчук І. О. Формування морально-етичних норм у школярів початкових класів. URL : <https://super.urokua.com/formuvannyamoralnoetichnih-norm-u-shkolyarivpochatkovih-klasiv/>

40. Онищенко І. В., Мельниченко В. Ю. Формування ціннісних орієнтацій учнів початкової школи засобами позакласної роботи : навч.метод. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 117 с.

41. Павелків Р. Рефлексія як механізм формування індивідуальної свідомості та діяльності особистості. Вісник післядипломної освіти. Соціальні та поведінкові науки. Київ, 2019. Вип. 8 (37). С. 84–98.

42. Поліщук О. Виховання в учнів початкових класів моральних цінностей у процесі позакласної роботи. Молодий вчений. 2018. № 4.1 (56.1). С. 60–63

43. Поліщук О. Методика та педагогічні умови формування морально-ціннісних орієнтацій молодших школярів у процесі позакласної роботи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Умань, 2019. Вип. 4. С. 127–134.

44. Поліщук О. Моральне виховання молодших школярів у процесі позакласної роботи. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. Вип. 65 (5). С. 69–72.

45. Поліщук О. Роль позакласної виховної роботи у формуванні моральних цінностей молодших школярів. Інноваційна педагогіка. 2018. Вип. 3. С. 262–264.

46. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. 2018. 36 с. URL : <https://ipv.org.ua/prohrama-novaukrainskashkola/>

47. Скляр С. Виховання ціннісного ставлення до людини учнів початкової школи в освітньому процесі. Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів: зб. Наук. Праць за матеріалами VII Міжнародної інтернет-конференції, 2023 р. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychnarobota/112suchasni-tekhnohoyi-rozvytku-profesiynoyimaysternosti-maybutnikhuchyteliv/863-vikhovannyatsinnisnogo-stavlennya-do-lyudini-uchnivpochatkovoji-shkoliv-osvitnomu-protsesi> (дата звернення: 22.05.2024)

48. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу: вибр. Твори у 5 т. Київ : Рад. Шк., 1976. Т. 1. 670 с.

49. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Народження Громадянина. Листи до сина: вибр. Твори у 5 т. Київ : Рад. Шк., 1977. Т. 3. 670 с.

50. Толерантність у спілкуванні. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100e5hm-2202.docx.html>

51. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. Посіб. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

52. Lemko H., Didukh I., Voroshchuk O. Value Forming concept of education of personality of a school student in independent Ukraine. Mountain School of Ukrainian Carpaty. 2022. DOI:10.15330/msuc.2022.26.129-133
53. Schwartz S. H. Universals in the structure and content of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*. 1992. Vol. 25. P. 1–65.
54. Silberman Ch. *Crisis in the classroom: the remaking of American education*. New York : Random House, 2010. 552 p.
55. Warnock M. *Schools of Thought*. London : Faber, 2007. 176 p.
56. Yatsenko T., Shklyaiieva, H. The features of the formation the value orientations of student youth in the conditions of war in Ukraine. *Habitus*. 2023. DOI:10.32782/26635208.2023.51.21
57. Zinchenko, O. Analysis of studies of psychological peculiarities of student youth in the conditions of war. *Technologies of intellect development*. 2023. DOI:10.31108/3.2023.7.2.9

Додатки

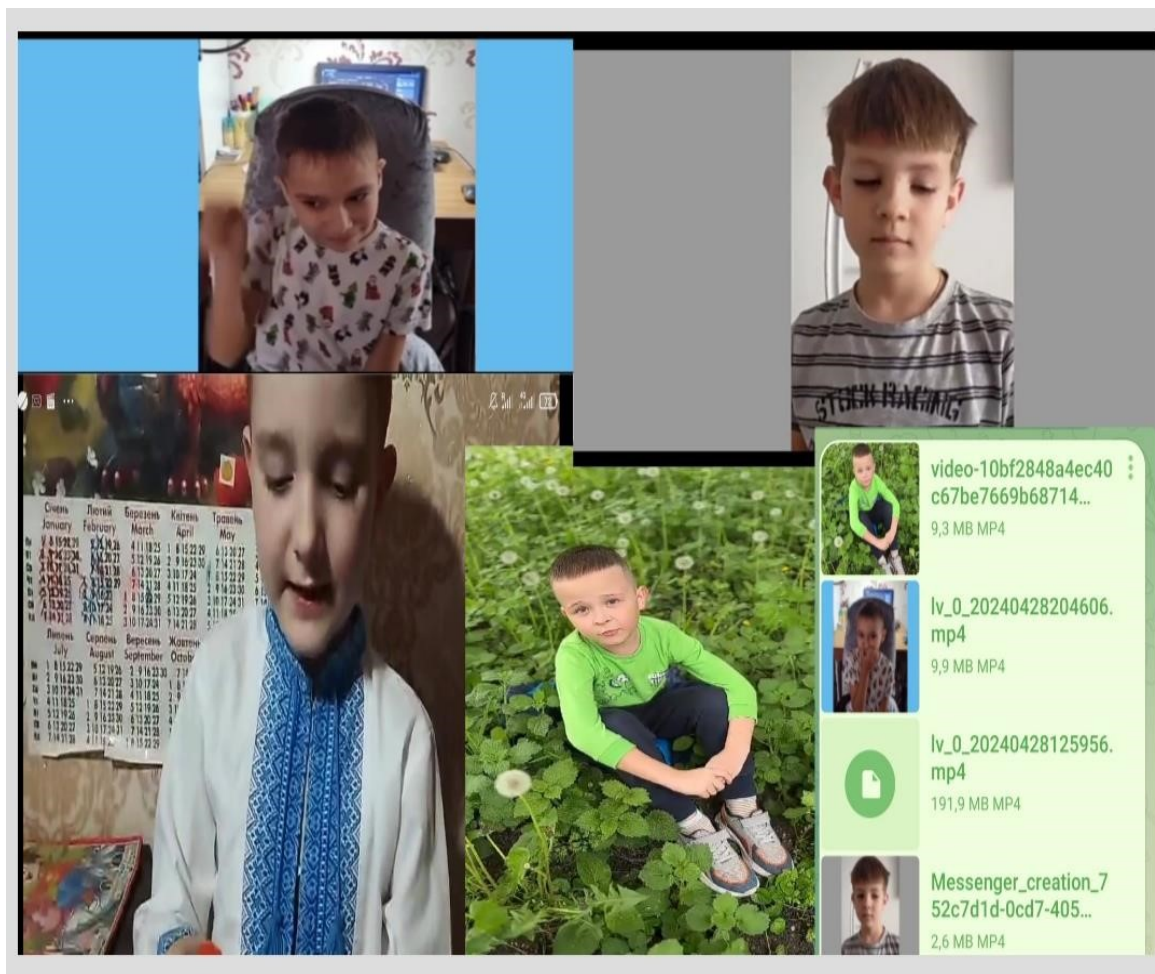
Додаток А

Опитування на платформі Google form

Додаток Б

Інтерв'ю дітей 1-го класу

Додаток В**Анкетування за методикою «Добре та погано»****Приклади добрих справ включають:**

- Слухати батьків;
- Допомагати матері;
- Ділитися цукерками з друзями;
- Звільнити місце в транспорті;
- Вітатися з дорослими;
- Прибрати свої речі;
- Погодувати безпритульних тварин;
- Розмовляти на уроці;

Серед прикладів поганих справ були:

- Забирати іграшки у друзів; Не слухати вчителя на уроці; Розкидати сміття;
- Ображати людей або тварин;
- Казати погані слова;
- Заважати вчителю та однокласникам;
- Запізнюватись до школи;

НАВІЩО ЦЕ, ЯКЩО У РОБОТІ ВИ ПОВТОРЮЄТЕ ТЕ САМЕ,
ОДИН В ОДИН???????

Додаток Г

Інтерактивна бесіда «**Правила взаємодії у класі, суспільстві**» Правила спілкування

1. Ставтеся один до одного і до всіх людей з повагою.
2. Поважай себе, бо ти — Людина.
3. Дотримуйся правил гарного тону при спілкуванні.
4. Дивись людині в очі, коли вітаєшся і розмовляєш з нею.
5. Говори чітко і спокійно, стеж за силою звуку, ніколи не підвищуй голос, не кричи — це негарно.
6. Вживай «чарівні слова» в мові, у звертанні до дорослих людей та однолітків.
7. До дорослих людей звертайся на ВИ!
8. Ніколи не вживай у своїй мові нецензурних, брутальних слів, адже це не прикрашає людину, а навпаки, принижує її, збіднює її мову та інтелект.
9. Ніколи не перебивай розмову людей, а дочекайся, коли розмову закінчать.
10. Коли розмовляють дорослі, не слід втручатися у їхню розмову і щось додавати своє, заперечувати чи стверджувати, коли тебе не питають.
11. Говорити треба завжди правду, бо брехня не робить тобі честі, і вона завжди вилізе на поверхню. Недаремно народна мудрість каже: «Шила в мішку не сховаєш».
12. Найбільша сила — це розум. Тому треба послуговуватися цим правилом у житті.

Додаток Д

Віртуальна екскурсія, хто твій друг

На сайті Все освіта, нами був створений веб- квест, при проходженні квесту, учні мали можливість зрозуміти значення висловлювання «Справжні друзі»

<https://vseosvita.ua/webquest/khto-tvii-druh-29364.html>

The screenshot displays the Vseosvita website interface. At the top, there is a blue header with the logo and navigation menus. Below the header, there are two main panels. The left panel shows the breadcrumb trail: 'Всеосвіта > Бібліотека вебквестів > Дистанційне навчання > Мої вебквести > Хто твій друг'. It features a user profile for 'Коріновська Інна Олександрівна' with options to share, write, bookmark, manage access, and report. Below this is a control panel with buttons for 'Редагувати вебквест', 'Копіювати посилання', and 'Переглянути в режимі відвідувача'. The right panel shows the breadcrumb trail: 'Всеосвіта > Бібліотека вебквестів > Дистанційне навчання > Хто твій друг'. It features the same user profile and options, a 'Повернутися в режим автора' button, and the title 'Вебквест: Хто твій друг'. Below the title is a video player showing an illustration of two children playing volleyball in a gymnasium, with a date '04.10.2024' and a volume icon.

Додаток Е

Виховна година «Дружба»

Виховна година «Вчимося дружити»

В 1 класі

Мета: прищеплювати учням повагу до цінностей дружби; вчити дружити і толерантно ставитися до оточуючих; поглибити поняття у дітей про дружбу, сприяти розвиткові критичного ставлення до себе і своїх особистих якостей; допомогти усвідомити значимість слова «друг»; навчити дітей правильно вибирати друзів, знайомитися, спілкуватися і товаришувати; сприяти виникненню дружнього колективу в класі; виховувати любов, повагу до друзів.

Обладнання: вислови про дружбу, відеоролики, аудіозаписи.

Хід виховної години:

I. Організація класу. (Слайд 1)

Гра «Передай по колу посмішку». (Слайд 2)

- Для того, щоб наша робота була дружньою, згуртованою, ми мали позитивний настрій поверніться обличчям до камери, подивіться один до одного і передайте посмішку. Що ви відчуваєте, коли вам хтось усміхається?

II. Вступне слово вчителя (слайд 3)

- Діти, сьогодні у нас дуже цікава і серйозна тема виховного заходу. Кожного дня ми в школі вчимося писати, рахувати, читати. Але ще ми вчимося.... А чому ми ще вчимося – дізнаємось, коли відгадаєте слово з ребусу

(Дружба)

Молодці, ви правильно відгадали ребус, рухаємося далі.

III. Основна частина. (Слайд 4)

1. Мозковий штурм «Дружба – це ...»

- Діти, скажіть , що ж таке «дружба»? (відповіді дітей) (Вчитель підводить підсумки і дає визначення поняття «дружба») -Друзів пов'язує велика повага один до одного, розуміння , взаємодопомога. Друзі потрібні кожному. З друзями веселіше жити і долати труднощі. Друзі- це скарб.

Тлумачні словники пояснюють значення слова «дружба» так:

Дружба — особисті відносини між людьми, що ґрунтуються на довірі, щирості, взаємних симпатіях, спільних зацікавленнях і захопленнях. Обов'язковими ознаками дружби є взаємна повага, довіра та терпіння. Людей, яких пов'язує дружба, називають друзями.

(Слайд 5)

Зверніть увагу на наш екран – це справжня картина-галявина. Я пропоную нам завершити її своєю сьогоднішньою спільною роботою.

2.Гра «Склади Сонечко,або квітку дружби .

(Слайд 6)

- Як ви вважаєте, яким повинен бути справжній друг? Я пропоную вам вибрати ті якості, які притаманні друзеві. Вони записані на Сонячних променях. Якщо ця риса підходить, то ви плескаєте в долоні. Якщо ні – не плескаєте, а мовчите. Тож як ви вже зрозуміли, вмикаємо всі мікрофони- саме зараз це можна зробити одночасно!!! А ці промені ми прикріпимо до нашого сонечка. (На променях записані слова: скромність, доброзичливість, наполегливість, чуйність, заздрість, егоїзм, байдужість, хвастощі, злість, щедрість, чесність, сміливість, доброта, правдивість, чуйність, стриманість, уважність, турбота, ввічливість.) - Яке красиве сонечко у нас вийшло!

2. Гра «Чарівний м'ячик».(Слайд 7)

- Щоб було приємно спілкуватися із другом, потрібно бути ввічливим. Я вам пропоную пограти в гру. Той, у кого опиниться уявний м'яч - повинен назвати ввічливе слово, я буду вас по черзі називати, тож кожен зможе відповісти.

..(добрий день, будь ласка, дякую, зичу здоров'я, бажаю успіхів...)

4.Гра « Хмаринка дружби» (слайд 8)

Подивіться на хмаринку і скажіть,які слова ви бачите?

- В пам'яті українського народу залишилося багато прислів'їв та висловів про дружбу. Давайте разом з вами зберемо слова, які записані на хмаринці.

(Слайд 9)

Дерево міцне корінням, а людина – друзями.

Сонце зігріває повітря, а друг – душу.

Хочеш знайти друга – сам стань другом

1. Гра «Хто з ким дружить?»

Гра у відповідності (Слайд 10).

- Всі ви любите казки. В казках теж є справжні друзі.Давайте пограємо в гру «Хто з ким дружить?» Складіть пари друзів, Підказки на екрані!!!

Чіпп – Дейл, Вінні – Пух – П'ятачок, Малюк – Карлсон, крокодил Гена – Чебурашка, Буратіно – Мальвіна.

(Сл Соціальна айд 11)

2. Мультфільм «Квіточки дружби».

(Слайд 12) <https://youtu.be/FYrcW2GRqcg?feature=shared>

7.Вправа «Мирилка» (практична вправа). (слайд 13)

-А що робити, якщо посварилися з другом? Помиритися. Як можна помиритися. Повторюйте слова: «Дай скоріш мізинчик свій Зачепи його за мій.

Мізин – мізин, мізинець-

Помирив нас Молодець!»

Я пропоную всім нам разом заспівати пісню про дружбу, якщо не хочете співати то можна танцювати!!! Пісня про дружбу.(Слайд 14)

https://youtu.be/PybTBQAIZDI?si=stpCnQ_7EbiyXN-A

VI.Заклучна частина. Рефлексія. (слайд 15)

-Я вам бажаю бути добрими, відвертими, веселими, щирими. Нехай біля вас завжди будуть люди, які зможуть розділити з вами радості і печалі, допомогти у складній ситуації.

Наш клас – це маленька сім'я. Хотілося б, щоб в нашій сім'ї завжди панували доброта, пошана, любов, взаєморозуміння.

Колективна робота .

- А тепер в мене до вас пропозиція, давайте всі одночасно,відмітимо свої емоції за допомогою смайликів,або сердечок.Зобразимо картину нашого класу! - Яка красива картина нашого класу вийшла!

Вікторина « Герої улюблених казок про добро, дружбу і ввічливість»

2 / 8

Kahoot!

Народна мудрість говорить "З добрим поживеш -"

добро переймеш а ликого стережись

а злого уникай погане набереш

Кahoot!

У народі вроду йнаплдооО
Осоудюо жім хяянооотс
отівен „лменпдоат
... 9Д - „ММЕНПДОО

Панда Дракун

Смаклет Снеклет

Kahoot!

Квіз про Дружбу

11 гравців 8 запитань

Ти Panda Moose

Rabbit Unicorn

Cat Chicken

Woodchuck Monster

Turkey Horse

Гра починається за

0:07 Оберіть 4 відповіді ✓ 0

Допомагати

A

B

C

D

E

F

☰ 🔊 X

Додаток 3

Групова робота «Допоможіть Бетмену розгадати кросворд.

								ж	и	т	т	е	р	а	д	і	с	н	і	с	т	ь
			в	в	і	ч	л	и	в	і	с	т	ь									
		ч	е	с	н	і	с	т	ь													
п	о	р	я	д	н	і	с	т	ь													
					л	ю	д	я	н	і	с	т	ь									

<https://zubrila.com/wp-content/uploads/2014/10/189.jpg>

Додаток І

**Виставка малюнків на тему: Ввічливість: що це таке і чому
вона важлива?**

Додаток К**Творча вправа – Я сьогодні Чарівник!****Процедура**

Учнів просять представити себе у ролі чарівників.

Вони читають:

“Якби я був великим чарівником, я зробив би так, щоб чоловіки, жінки та діти ніколи більше не пережили того, що трапилося під час війни, і для того, щоб це сталося...

Кожен учень доповнює наступні речення:

Я би зупинив ...війну...

Я би закрити ...

Я би забув ...

Я би заперечив ...

Я би продовжив ...

Я би створив ...новий,безпечний світ....

По черзі учні читають свої відповіді на пленарній сесії.,

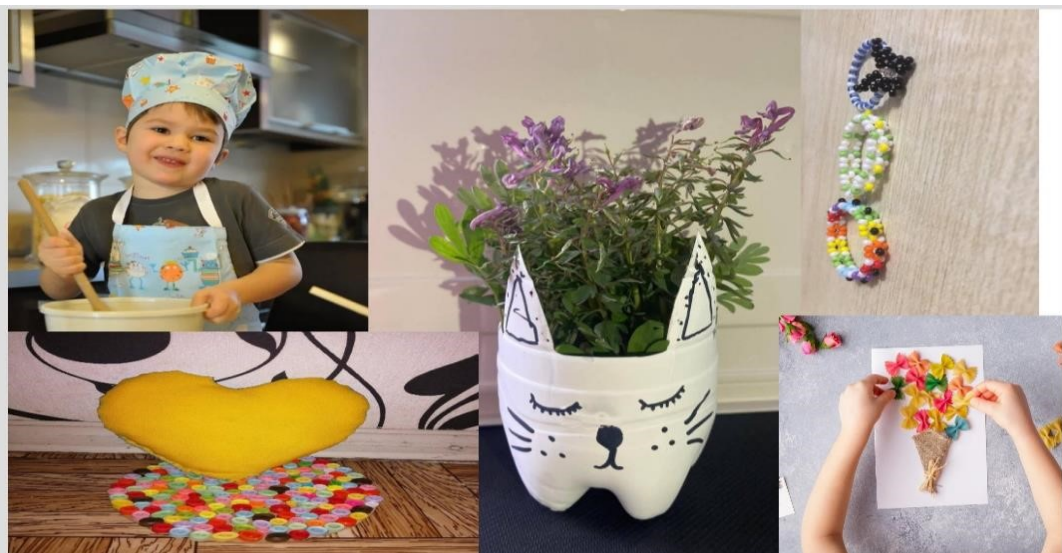
Оцінка: учні визначають та обговорюють, які нові бажання та потреби вони відкрили.

Розширення

Учні вирішують питання, чи можна щось зробити для того, щоб їхні бажання здійснилися.

Додаток Л

**Колективна робота, Чим порадувати бабусю!
Діти для своїх бабусь дарували справжні дива.**

Додаток М

Тренінг «Поговоримо про права»
ГОДИНА СПІЛКУВАННЯ-ПРАВОВИЙ ТРЕНІНГ

«Знай свої права і пам'ятай про обов'язки»

Мета. Ознайомити дітей із правами, що гарантуються законом, сприяти формуванню правового світогляду, системи теоретичних поглядів на права дитини, формувати активну позицію дітей щодо реалізації себе та своїх прав у житті, правову свідомість. Розвивати логічне мислення, інтерес до правових знань, навички самореалізації і самовиховання. Виховувати пошану до законів

України, вчити користуватися своїми правами

Хід заняття

Організаційна частина

Відомий поет України В. Симоненко, який прожив життя-спалах (28 років), написав вірш «Ти знаєш, що ти – людина?»

Ти знаєш, що ти – людина?

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя – єдина,

Очі твої – одні.

Більше тебе не буде з

автра на цій землі. Інші ходитимуть люди – Добрі, ласкаві і злі.

Сьогодні усе для тебе:

Озера, гаї, степи.

У своєму вірші поет говорить про неповторність кожної людини. Кожен із вас особистість, і саме такої людини, як ви, немає на землі і не може бути. Кожна людина є єдиною і унікальною. Ви говорите по-різному, порізному думаєте і висловлюєтеся, мирно живете, іноді сперечаєтеся, але завжди повинні пам'ятати, що всі люди на землі мають однакові права.

- А що таке право? (Право – система обов'язкових для всіх, формально визначених правил поведінки, які встановлюються державою).

- Дитина, як і кожна людська істота, від народження має права.

Повідомлення теми і мети тренінгу.

- Отже, наша година спілкування буде присвячена правам дітей і називається «Знай свої права», а проведемо ми її у формі тренінгу.

На уроках з предметів «Основи здоров'я», «Я і Україна» ми вже вивчили деякі права дітей, повторимо їх та з іншими познайомимося, щоб добре знати і вміти ними користуватися в житті. Знати права – означає вже наполовину володіти ними.

Основна частина.

- Дитина, як і кожна людська істота, від народження має права.

Послухайте: Дитя моє! Бог дав тобі життя, І щоб ніхто не заподіяв шкоди Тобі, маленький громадянин. Бог дав закони нашому народу. Від дня народження, від іменин – Він твій, цей світ широкий за вікном, Ти на життя і щастя маєш право Під золото-блакитним знаменом. Своєї Української держави. (Витяг із «Конвенції про права дитини») Стаття 6. Кожна дитина має невід'ємне право на життя

- Про яке право йде мова?

Правильно! Життя кожної дитини є найціннішим. І ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Отже, перше найголовніше, невід'ємне право - на життя (На дошці zoom напис: ПРАВО НА ЖИТТЯ).

Стаття 7. Кожна дитина має право на ім'я.

Гомер сказав: «Немає між живих людей та й не може бути безіменних».

Тобто кожна дитина після народження має бути зареєстрована в державному органі з одночасним визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові. Ім'я має велике значення в житті кожного з нас, воно супроводить усіх, мов вірний друг

Уч. Як маленьке немовля у світ двері відчиня, То дарують йому слово, слово це – його ім'я.

Уч. Підрастає немовлятко – чи дівчатко, чи хлоп'я, Разом з ним іде це слово, слово це – його ім'я.

Уч. Кожен дружить із цим словом протягом всього життя. Здогадались, що за слово? Слово це – його ім'я

Уч. Ми маєм право на ім'я: і ти, і він, і ми, і я. У кожного воно своє, до того ж зміст у нього є.

(На дошці прикріплюються таблички з іменами і фото дітей).

- Всім подобаються власні імена?

- У нашій країні згідно зі статтями Сімейного і Цивільного кодексу по досягненні 16 років громадянин України має право змінити своє ім'я.

Стаття 9. Кожна дитина має право не розлучатися з батьками

Ім'я змінити можна, але не можна змінити людей, які дали тобі життя.

Хто це?. Правильно. Ви маєте право виховуватися в сім'ї.

(Прикріплюється на дошці табличка – сім'я, малюнок).

- Розкажіть про свою сім'ю.

(Декілька учнів розповідають про свою сім'ю, потім звучить вірш).

Уч. Розкажу вам, друзі, я, Що таке моя сім'я. Разом дружно проживаєм І пісні про це співаєм.

Люба матінко моя,

Як пишаюсь нею я!

В неї руки золоті,

Серцем кожного зігріє.

Тато сильний і завзятий,

Він господар в нашій хаті:

Він майструє, все ладнає, Бо до цього хист він має.

Дід і бабця у пошані – Вони праці ветерани, Всіх онуків міцно люблять І, як пташенят, голублять.

Стаття 27. Право на повноцінне харчування.

Уч. У сім'ї ми маєм право на добре харчування.

Від того, що і як їмо, залежить і здоров'я, і навчання.

І дуже корисно для нас вживати вітаміни,

Бо це впливає на здоров'я кожної дитини.

Уч. Вітаміни – добра справа, це доказує наука.

Харчування повноцінне для дитини незамінне.

Вітамінів як дадуть – діти всі умить ростуть, А щоб в школі добре вчитись, і у армії служити, Та здоров'я добре мати, треба добре харчуватись.

Як ви думаєте, про яке право розповіли діти?

(Прикріплюється напис на дошці).

Наша держава піклується про наше здоров'я.

28. Кожна дитина має право на освіту.

- А для чого ви ходите до школи?

- Як називається наша школа?

- Хто керує школою?

- Дитина має право на освіту. І обов'язок держави – забезпечити доступну для кожної дитини безкоштовну обов'язкову освіту.

Уч. Бо всім відомо, що без школи, без знань, що мусиш там набуть, Не станеш у житті ніколи тим, ким з дитинства мрієш бути.

Стаття 23. Право на працю.

- А ким ви мрієте бути? (Відповіді дітей).

Уч. Е професія – важливий це крок, Обрати для себе, щоб був з мене толк.

Лікарем стати – це мрія моя! Здається мені, що вмю завжди Пораду надати і вихід знайти.

Уч. Я не граюся із током, а працюю з молотком, Тепловоз новий майструю, а змайструю – розмалюю.

Побіжить по рейсах з свистом, а я в ньому – машиністом.

Уч. Мрію я, як підросту, космонавтом стати.

На космічних кораблях до зірок літати.

Ти, матусю, не сумуй, не журися, тату, Звідтіля я привезу зірочок багато.

- У будь-якому випадку держава повинна зробити так, щоб люди могли отримати професію та працювати. А різних професій багато. Спробуйте здогадатися, про яку ітиметься.

Хто завжди по полю ходить?

Хто пильнує за зерном?

Провіряє перші сходи.

Це, звичайно,...(агроном)

Дітвору він добре знає,

Її щедро пригощає,

Бо уміє готувати,

Ще й уміє подавати. (Кухар)

У пору літню, час осінній,

Навесні – гарячий час – Косять, жнуть вони і сіють,

Орють лан у котрий раз! (Хлібороби)

Цей робітник доторкнувся хмарини, Дім нам буде – не має й хвилини.

Рівно виводить він стіни в будові

Кран є підйомний напоготові. (Будівельник)

Стаття 31. Кожна дитина має право на відпочинок і дозвілля.

Вчитель. Трішки ми попрацювали,

Наші сили підупали. Отже, слід нам відпочити,
Знову сили відновити.

(Фізкультхвилинка)

- Відпочили? От чудово. А тепер до праці знову.
- Яке право ми щойно використали?(Прикріплюється напис) Стаття 24.

Право на здоров'я та медичну допомогу.

Уч. Відпочинок дуже важливий для організму

Якщо ж погано стало нам

Батьки заб'ють тривогу

Для цього право є у нас на медичну допомогу.

Уч. Бо хворому не милий світ

Усе йому байдуже

Тож бережи з маленьких літ Своє здоров'я, друже!

У школі про ваше здоров'я піклується медсестра.

Стаття 29. Освіта дитини має бути спрямована на розвиток особистості, талантів.

- Коли ви здорові, тоді хочеться співати, малювати, танцювати, ліпити, тобто розвивати свої таланти.

Кожна дитина талановита. Хто від народження, а хто розвив свої таланти під час навчання в школі. Бо освіта дитини має бути спрямована на розвиток особистості, талантів.

Уч. В школі пишем і читаєм,

І малюєм, і співаєм,

Свій талант ми розвиваєм

- Так на що ви маєте право? (Прикріплюється напис) Уч. Про свої права ми знаєм:

На освіту право маєм,

Маєм право на ім'я, Яке нам дає сім'я.

І таланти проявляти,

Особисту думку мати.

Та найперша справа –

Це на рівність право.

Рівність у правах – Не лише слова.

Це державна справа:

Рівність – перше право!

Знати всі повинні – Ми в правах всі рівні.

Стаття 2. Усі рівні у правах.

- У своїх правах усі рівні, а це теж право.(Прикріплюється напис) -

Скільки прав ми сьогодні розглянули?

Це, діти, тільки п'ята частина всіх прав.

- То скільки всього прав, якщо 10 становить п'ята частину? А які права ви ще знаєте?

- Потреба у такому особистому захисті дитини була проголошена у Декларації, у Конвенції, у Законі про охорону дитинства і у Конституції.

Декларація – це документ, у якому викладено важливі правила, обов'язки для всіх людей. Дітям у різні епохи жити було нелегко, не було законів, які б оберігали їхнє життя.

Є права й в дітей, звичайно,

Треба, щоб усяк їх знав

Уч. Знайте ж, що усі ми рівні

Від народження в правах,

І людина змалку вільна, Наче в небі синій птах.

Уч. Знайте ж, змалечку всіх діток

Треба вчить, оберігать,

І ніхто в усьому світі Їх не сміє ображати.

Уч. Треба діткам всього світу

Не сваритись, а дружить

І по правилах хороших По закону треба жити.

Уч. Розквітай, прекрасна Україно,

Рідна земле, матінко моя,

Бо законом право дано,

Щоб жив, учився і ріс я.

Уч. Є у мене мама й тато,

Є сестра й молодший братик.

Ми щодня встаєм раненько

І збираємось хутенько Тато – лікар у лікарні. Мама – пекар у пекарні,

Я й сестра до школи йдемо, Брата в дитсадок ведемо. В нас людина кожна знає, Чим займатись вона має.

Гарантує нам це право

Основний Закон держави.

Він дає дорослим й дітям Вільно і щасливо жити.

Всі його повинні знати, І вивчати, й шанувати. Звуть закон цей в Україні –
Конституція країни.

- Сьогодні ми говоримо про права дитини, які записані в Конвенції.

Зараз перевіримо, чи добре ви їх запам'ятали.

- Вам пропонується тест «Чи добре знаю я свої права?» Усі діти мають
право на любов і турботу.

Усі діти рівні у своїх правах.

Кожна дитина має право їсти тільки цукерки, морозиво і чіпси.

Усі діти мають право на повноцінне харчування.

Усі діти мають право відмовлятися від обіду.

Усі діти мають право на освіту.

Усі діти мають право на відпочинок і дозвілля.

Кожна дитина має право одержувати сніданок в ліжку.

Жодна дитина не повинна мити посуд.

Усі діти мають право на здоров'я та медичну допомогу.

Діти мають право на інформацію.

Жодна дитина не повинна прибирати власну кімнату.

Діти мають право висловлювати свої погляди.

Кожна дитина має право на життя.

- Молодці! Ви справились із цим завданням.

- Ви – громадяни своєї , України. Вас захищає не лише родина, а й вся
державна.

Підсумок заняття.

- Я маю право жити на землі.

- Творити, дихати, учитись, - Примножувать багатства всі її, - Своєю
Україною гордиться.

- Я маю право Україну восхвалять,

- Боротися за неї і за честь стоять,

- Безкрайні поля її любити,

- І щовесни журавликів із вирію зустріти.

- Я маю право на веселку й на весну,
 - На щедру осінь і на тепле літо,
 - На зиму так безмежно чарівну, - І на лани із стиглим житом. - На золотаве сонце в небесах, - Що щедро Україну зігріває.

- На соловейка спів в гаях
 - І на любов батьків, безмежну і безкраю.

1-й уч. Хоч ми малі ще
 Та в нас закон є і права.

І ми навік запам'ятали Із Декларації слова. 2-й уч. Всі діти вільні і всі рівні, І треба всім нам дружно жити.

Тож ми ще змалечку вчимося Всіх поважати і любити. 3-й уч. І ми вже учимося в школі, Бо право нам таке дано.

Та ми усі дружити будем

І мирно жити будем все одно! 4-й уч. Щоб цвіла Україна наша, Ми даємо обіцянку нині: Вчитись так, щоб набуті знання Згодились моїй Батьківщині.

5-й уч. Присягаєм: наш рідний кра
 Над усе любити,
 Рідний народ шануват І для нього жити.

6-й уч. Присягаєм рідну мову
 Завжди визнавати,
 Українською говорити, Читати, співати.

7-й уч. Як завтра день угледять люди

Як зійде сонце золоте,
 Так Україна жити буде
 Так наша доля процвіте.

Вчитель. Будьте всі щасливі, діти,

З усмішкою в світ ідіть,

Хай вам щиро сонце світить, Всі здоровими ростіть. Пам'ятайте про права –
 Все це не пусті слова.

Це все записано в законах,
 В Конституції у нас
 Бо держава Україна
 Завжди піклується про вас.

Додаток Н

Формула ввічливості, виховна година, спілкування

5 / 12 Kвіз

Обери рядок, у якому визначено поради «мешканців чужого міста»

✓ ☐ здикаєшся, смієш, хвалішся	✗ ☐ обманюєш, не допомагаєш, смієш
✓ ☐ не хвалішся, не дивись, не ображай	✗ ☐ вигукуй, ображай, нехвалішся

3 / 12 Kвіз

До старших людей потрібно звертатись тільки на

✓ ☐ Ви, Вас, Вам	✗ ☐ Ти, Вас, Тобі
✗ ☐ Ти, Тобі, Тебе	✗ ☐ Ти, Ви, Ваш

+664

2 / 12 Kвіз

Лад у домі це –

✗ ☐ всім у сім'ї погано	✗ ☐ нещастя
✓ ☐ добробут і затишок	✗ ☐ кожен сам на сам

+801

Додаток О

Вчинок яким я пишаюся, мої чудові вихідні.

Додаток П

Благодійна акція, допомога дітям які опинилися в складних
життєвих умовах

Додаток Р

Методика «Вибір»

Мета – визначити ставлення учнів до суспільно визнаних моральних норм, таких як: 1) відповідальність, 2) колективістська спрямованість, 3) самокритичність, 4) добросовісність, 5) принциповість, 6) чуйність. Учням пропонується обрати варіанти відповідей, які відображають їхні дії в наступних ситуаціях:

1. Під час канікул, коли ти планував поїхати на відпочинок, вчитель раптово попросив тебе допомогти навести порядок у класі. Як ти вчините?

- А) погодишся допомогти і відкладеш свій від'їзд;
- Б) залучиш однокласників і за день зробите всю роботу;
- В) пообіцяєш виконати цю справу після повернення;
- Г) запропонуєш залучити того, хто залишився в місті.

Тобі дали завдання, яке тобі не зовсім до вподоби, але його виконання необхідне для досягнення цілей колективу. Як ти себе поведеш?

- А) сумлінно виконаєш завдання;
- Б) залучиш товаришів;
- В) попросиш надати тобі завдання, яке більше зацікавить;
- Г) знайдеш причини, щоб відмовитися.

Ти випадково чув, як група твоїх однокласників зробила слушне, але неприємне зауваження про тебе. Як ти вчиниш?

- А) спробуєш пояснити однокласникам, що стало причинами твоїх помилок;
- Б) переведеш розмову на жарт, але намагатимешся швидко виправити недоліки;
- В) зробиш вигляд, що нічого не чув;
- Г) зауважеш товаришам, що вони не краще за тебе, адже говорять про тебе в твою відсутність.

Під час роботи на пришкольній ділянці у тебе з'явилися мозоли. Як ти чиниш?

- А) долаючи біль, дотримуватимешся норми, як інші;
- Б) звернешся до друзів з проханням допомогти;
- В) попросиш звільнити тебе від цієї роботи;
- Г) залишиш роботу незавершеною і підеш відпочивати.

Ти став свідком того, як твій одноліток несправедливо образив іншого.

Як ти вчиниш?

- А) вимагатимеш від кривдника вибачення перед потерпілим;

- Б) з'ясуєш причини конфлікту і допоможеш його вирішити;
- В) висловиш співчуття ображеному;
- Г) зробиш вигляд, що це тебе не стосується.

Ти випадково завдав шкоди або зробив щось погане іншій людині. Як ти поведешся?

- А) зробиш усе можливе, щоб усунути наслідки своїх дій
- Б) вибачишся і поясниш, що не хотів цього;
- В) постарася, щоб ніхто не помітив завдану шкоду, і зробиш вигляд, що ти не винен;
- Г) звинуватиш у проблемі того, хто постраждав.

Обробка отриманих відповідей: Вибір учнем відповіді а свідчить про активне і стійке позитивне ставлення до вказаних моральних норм. Відповідь б свідчить про активне ставлення, але недостатню стійкість (можливі компроміси). Якщо учень обрав відповідь в, його ставлення можна визначити як пасивне і нестійке. Вибір відповіді г вказує на негативне ставлення учня до моральних норм.